

ERKMANN-CHATRIAN

RONDALLES DE POBLE

TRADUCCIÓ DE J. RUYRA

UWAB
Biblioteca de Llistes

BARCELONA

BIBLIOTECA POPULAR DE «L'AVENÇ»

1908

NOTA DEL TRADUCTOR

Erkman i Chatrian eren dos escriptors amics que volgueren refondre en una llur personalitat literaria, publicant totes les seves produccions amb una mateixa firma, composta de llurs dos cognoms: cas verament extraordinari, no tant per la rara avinensa de voluntats que suposa, com per l'armonic resultat obtingut. En efecte, els escriptors de merit solen tenir una fesomia artistica molt propria i remarcable, i es dificil que dos d'ells puguin col·laborar en una obra sense imprimir-hi un segell de dualitat que ha de perjudicar-la. Més, a mal grat d'això, Erkman i Chatrian, escriptors indubtablement de gran relleu, conseguiren unificar de tal manera llur estil, que ls critics més experts no hi arriben a conèixer el canvi de mà. Aquest miracle, degut, en el meu concepte, exclusivament a la factura, filla de l'educació, els fon realment en una personalitat unica, sempre ben entonada i simpatica, i Erkman-Chatrian devé un sol autor. Ara, si s mira al fons de l'obra, sense entoçudir-se a voler donar filiació a cap detall determinat, jo crec que s'hi poden destriar, en linies generals, dos caracters poderosos: l'un, més observador, més humà, més fi de gust i més aficio-

nat a l'ingenuïtat i senzillesa heleniques; l'altre, més fantasiós, més dur, més sentimental i més tarat de cert esbojarrament romàntic.

En les rondalles que anem a publicar, els dos caràcters indicats s'hi acoblen d'una manera admirable, sense que la nota romàntica s'hi exageri com en altres rondalles dels mateixos autors; i això que els assumptes que tracten no poden pas ésser més estranys. Però precisament un dels mèrits d'Erkman-Chatrion consisteix en la traça inimitable amb que aquest escriptor (es just que l designem en singular) sab revestir d'un aire de versemblança les concepcions més estrambotiques. Seriosament, seductorament, entre planeres veritats i llampegueigs d'imatges, insinua les més ridicoles hipòtesis, i, quan ens hi té entrats, ens hi fa sentir tot un món, viu, ple de llum, de gràcies i de primors, amb tanta força de realitat que no sembla sinó que l palp pot terrejar-hi i que arriben a l'olfat les buïors i flaires dels cossos que s'hi mouen.

Els personatges que ns presenta solen ésser caricaturescs: l'assumpte i l'ambient ho reclamen. Però, quina sobrietat, quines pinzellades de mestre, descrivint-los! Amb una o dues frases resplendentes ens els posa davant dels ulls, i ja no sens despinten mai més.

De la mateixa manera solen procedir, i sia dit entre parentesi, els dibuixants genials que s dediquen a la caricatura: quatre cops de llapiç... i prou. Sembla que aquest gènere demana intensitat i parsimonia. I s comprèn. La caricatura verament artística no es mai filla d'una plagasitat de la fantasia, sinó que s fonamenta en l'observació. El caricaturista descobreix en els cossos la línia preponderant, que les passions, les hàbituts, els atavismes i les anormalitats del viure hi han marcada, se n'apode-

ra i l'idealisa exagerant-la; i es natural que s'acon-
tenti amb ella, car les altres coses que s'hi ajunten
són el destorb de que ha tingut de prescindir al fer
la troballa.

Després d'això no s'crega que les rondalles
d'Erkman-Chatrion no són més que una exposi-
ció de caricatures i estrambotismes: altres bellesa
més nobles s'hi poden fruit. No hi manquen descrip-
cions vivíssimes de la naturalesa, no hi manquen
tocs mágics que ns revelen interessants secrets psi-
cològics, tendreses plenes de frescor, gracies exqui-
sides d'animes pures. Les bestioles hi són pintades
amb tanta veritat, que sembla que un hom les veu
amb les seves formes i colors característiques, les
seves actituds habituals i els seus moviments més
espontanis. Una imaginació brillantíssima ho dau-
ra i enllumena tot, una traçada exposició de fets
infon en la narració aquell interès reposat i serè
que han d'inspirar les obres artístiques, i un dia-
leg sempre oportú i ben portat acaba de donar-hi
varietat i animació.

Hermoses rondalles! La llengua catalana, tant
expressiva de color i de relleu, se presta indubtable-
ment a incorporar-se-les. Més jo soc força inexpert
en l'art de traduir: aquest es el meu primer ensaig,
i temo. No per això m'aturo. Grat sia a Déu el meu
treball: quelcom de bo hi haurà traspuat, i espero
que, si no ls meus acerts, les meves faltes podran
servir d'alguna experiència an els conreadors de
la nostra riquíssima llengua.

EL SOMNI DE L'ALOIOUS

HEU de saber que Sant Aloiús es el meu patró i que per Sant Aloiús passo tota la diada amb els meus camarades Fritz, Nicolausse i Ludwig al «Lion d'Or». Allí articulegem de coses divertides, de la pluja, del bon temps, de les noies casadores, del goig d'esser jovencels, etc., etc.; bevem vi blanc, i, a fi de vespre, ens retirem honestament a casa, tot beneint a Nostre Senyor per les seves gracies sés mida.

Pel sant de cada ú dels altres la funció s repeteix, i d'aquesta manera, en comptes de tenir una festa, en tenim cinc o sis. Però això no agrada pas a tothom: les dònes fan el bót quan un se retira més enllà de les onze.

A bé que jo no m puc queixar. No n tinc sinó una de dòna a casa, la meva avia Anna, que es una mica sorda, i quan dorm podrieu ben robar la casa, l'hort i el jardí sense por de que s bellugués més que un socó. Bella cir-

cumstancia, però devegades també força dolenta.

Sense anar més lluny, l'altre dia, al retirar-me a claror de lluna, trobo la porta tancada; apello, crido, truco; sí, Déu ten darà: la bona de l'avia, tant tranquil! Vaig anar reparant que ls altres picaven a llurs portes i sels hi obrien; i jo, té, al defòra! Començava de fer una mica de fresca i vaig dir entre mi:

«Aloius, si restes aquí, ell es capaç que la neula se t ficarà a les orelles com al sagristà Furst en la nit de Corpus, quan s'adormí sobre les ortigues, darrera la rectoria, i això t privaria segurament de sentir tocar a missa per tots els dies de la teva vida. Para ment, para ment: la serena de primavera causa braumentes malures.»

Dono, doncs, la volta al porxe, salto la tanca i me n'entro al pati. Provo la porta de la palliça: tancada; la del cup: tancada; la de l'estable: tancada. La lluna sem mirava: tenia tot l'aire d'esclafir de riure. Tant mateix allò m carregava un xic.

A la fi, a copies de maldar, el portaló de l'estable s'obre. M'aferro a la menjadora del bestiar i m'hi tiro de cames a dins. Després torno a passar el bernat, apilo un bon gabell de palla sota l meu cap, a l'extrem del pessebre, i m poso a dormir a la bona de Déu.

Però, tot just adormit, heus-aquí que m'arreplega un diastre de somni d'allò més extrany.

Me figurava estar amb en Niclausse, en Ludwig, en Fritz i els altres bevent la cervesa de Març al cim de la plataforma de l'iglesia. Hi teniem bancs i un carretell d'una mesura. El campaner Breinstein obria i tancava l'aixeta, i de tant en tant tocava les campanes per fer-nos musica. Tot anava de primera. Desgraciadament amb el gran sol que queia començava a fer una xica de calor. Tractàrem de baixar, cadascú agafà la seva botella, però en lloc trobavem l'escala. Volta que voltaras, volta que voltaras, i vinga aixecar els braços i cridar a la gent del poble:

— Arrimeu escales aquí!

Més tothom se burlava de nosaltres i ningú s movia. El mestre d'estudi Pfeifer, amb sa perruca de cua de rata, i el senyor rector Tony, amb sotana i berret rodó i amb el seu breviari sota el braç, reien amb el nas enlaire en mig d'un ardat de gent.

En Ludwig deia:

— Cal que trobem l'escala de totes passades.

En Breinstein responia:

— Es que Nostro Senyor l'ha feta caure perquè hem profanat aquest sant lloc.

Nosaltres estavem confosos com els infelïços de la torra de Babel, i pensavem: «Ens haurem de deixar aquí, no hi ha remei; la bóta es buida; ens veurem obligats a xarrupar la rosada del cel».

A la fi en Niclausse, enutjat de sentir

aquestes converses, se cordà la botonada de sa gran ermilla roja, que tenia aleshores oberta fins al damunt de les cuixes, s'enfonsà l tricorní sobre la nuca, perquè l vent no se li emportés, i se posà a cavall de la seva botella, tot dient:

— Déu meu! Us ofegueu en ben poca aigua. Apa, feu com jo!

Ensems encamellà la balustrada i saltà daltabaix del campanar. A tots ens va venir pell de gallina, i en Fritz exclamà:

— S'ha romput els braços i les cames en trenta bocins!

Però heus-aquí que en Niclausse remonta en l'aire com un tap de suro en l'aigua, tot vermell de cara i amb els ulls desmesuradament badats. Posa la mà sobre la balustrada, de fòra estant, i ens diu:

— Apa, siguem-hi. Ja veieu que això marxa com una seda.

— Oi, oi, — vaig dir-li. — Tu pots ben davallar a la regalada: com que sabs que somnies! Però nosaltres veiem tota la vila, amb la casa comunal, el niu de les cigonyes, la placeta de la font, el carrer major i la gent que ns mira. Quan se somnia rai, no costa gaire d'esser atrevit i de pujar i baixar com un aucell.

— En marxa! — exclamà ell, arrapant-me per la solapa. — Avant!

Jo estava a la vora del passamà; en Niclausse m'estirava cap a baix; l'iglesia m semblava

mil vegades més alta que mai i tota tremolanta. Vaig posar-me a cridar, demanant socors. En Breinstein tocava les campanes com per un enterrament; de tots els forats sortien cornelles; la cigonya passava pel damunt amb el coll extès i el bec carregat de llagardaixos. Jo m'aferrava desesperadament; però de cop i volta sento que en Ludwig m'agafa per la cama i m'enarbora, en Niclausse se repenja al meu coll, i aleshores passo per sobre la balustrada i m'estimbo, tot exclamant: «Jesús, Maria, Joseph!».

I el ventre se m'encongeix de tal manera que m desperto.

No tenia una gota de sang a les venes. Obro ls ulls, esguardo: el dia entrava per un forat de la porta i atravessava, com una flama, l'ombra de l'estable. Desseguida penso: «Déu del cel, es estat un somni!». Aquest pensament me reanima; estufo l meu gabeli de palla, per tenir el cap més alt, i m'aixugo la cara, tota coberta de suor.

Vindrien a ser sobre les tres de matinada. El sol s'aixecava per darrera la pomereda en flor de l'avi Christian. Jo no ho veia pas, però era igual que si ho veiés; mirava i escoltava dintre l gran silenci, com un infantó que s desperta en el seu breçol, sota la mosquitera blava, i s'enfantasia tot sol, sense bellugar-se. Tot ho trobava bonic: els brins de palla que penjaven de les vigues, en mig de l'ombra, les terenyines en els recons, el caparraç gris

del Schimmel, que s'inclinava a la vora meu amb els ulls mig aclucats, i la grossa Charlotte, amb el seu coll llarg i magre, la seva barbeta rossa i el seu cabridet blanc i negre, que dormia entre ses cames. No: desde la pols d'or que tremolava en el raig de sol, fins a l'escudellassa de terrissa roja plena de safanories per als conills, no hi havia re que no m'engogés la vista.

Jo pensava: «Que bé que s'hi està aquí! Quina caloreta hi fa més bona! Aqueix pobre Schimmel, com s'entreté tota la nit mastegant una micoia de verd! I aqueixa pobra Charlotte, com me guaita amb els seus grossos ulls fendits! Tant mateix es ben gust tenir un estable com aquest. Té: vet-aquí que ara l grill romp a cantar. Hola! Vet-allà la nostra llebre que surt del dessota de la menjadora i escolta adreçant les orelles».

No m movia poc ni molt.

Al cap d'un moment la vellarcassa de la llebre va fer un salt amb les seves llargues xanques de llagosta, plegades sota la grossa culassa; galopant dolçament, entrà dins el raig de sol i tots els seus pèls relluiren. Després comparegué sense soroll un altre personatge, un vell conill negre i roig amb els bigotis grocs i un aire d'allò més respectable; després un altre de petit; després un altre; després tota la partida, les orelles sobre l'esquena, la cua a faisó de trompeta. S'aplegaven entorn de l'escudella i llur mustatxim se bellugava;

llemugaven, llemugaven, i els més petits amb prou feines podien obrir-se pas.

Se sentia cantar el gall al defòra. Les gallines escataïnaven, i les aloses pels aires, i el niu de caderneres en el pruner gros del nostre hort, i les curruques en la tanca viva del jardí, tot revivia, tot xiulotejava. Se sentia com les caderneres petites pidolaven la becada i com el vell, a dalt de l'arbre, refilava una passada perquè prenguessin paciència.

Ah! Senyor, quantes de coses en aquest món d'ací baix, quantes de coses que passen desapercebudes quan un hom no pensa en re!

Jo deia de mi a mi: «Aloius, te pots ben alabar de la sort que tens de trobar-te encara sobre la terra. El bon Déu es qui t'ha salvat, car el teu somni podia molt bé no haver-ho sigut un somni».

I, refigurant-me aquestes coses, m'entendria l'cor; i vaig pensar: «Vet-aquí arribat a trenta-dos anys i encara no ets bo per re; no: tu no pots pas dir que t'facis cap servei a tu mateix, ni a ningú tampoc. No tot consisteix en celebrar la festa de Sant Aloius, ton patró; i adhuc aquestes coses a la llarga ve que estomiquen. Altrament la pobra velleta de la teva avia estaria ben contenta si t'casessis, si s'pogués veure uns quans neterrons. I, Senyor Déu meu, de minyones boniques no n manquen pas al poble, ni fins i tot de soperbes... principalment la Susagneta Reb. Vet-aquí allò que sen diu una noia ben feta i agradosa

de cap a cap, amb galtones vermelletes, hermosos ulls blaus, nas joliu i dentetes blanques; vaja: que es fresca com una cirera en l'arbre. Ah! I que contenta estava de ballar amb tu a cal avi Zimmer! Com se repenjava al teu braç! Sí: de fet, la Susagneta es gentil, i estic segur que t'obriria al vespre, quan tornaries a casa més enllà de les onze, i que no t deixaria pas jeure a l'estable, com l'avia. No seria pas sorda encara: bé pla que t deuria sentir».

Vaig mirar-me l gros conill bigotut, que semblava riure en mig de la seva familia: els seus ulls brillaven com a estels; botia sa grossa papera i adressava les orelles alegrement.

I torno a maquinari i penso: «Es que t voldries semblar amb aquest pobre vellot de Schimmel? Es que vols restar sol en aquest món d'ací baix, ont adhuc el darrer conill se fa en certa manera una honor de tenir fillets? No, això no pot pas seguir així, Aloiús. Aqueixa Susagneta, de fet, de fet, es gentil».

Llavors vaig aixecar-me del pessebre, vaig espolsar-me les palles i vaig dir-me: «Cal fer un cop de cap, i tenir un bocinet de dòna que t'obri la porta al vespre, baldament reganyi una mica. Bé valdrà més que passar la nit en una menjadora de besties i somniar que un s'estimba daltabaix d'un campanar. Vas, te mudes la camisa, te poses l'elegant vestit blau i, després, a la via! No es cas de que les bones niçagues se perdin».

Heus-aquí l que vaig pensar, i, tal dit, tal fet. I tal fet! Aquell dia mateix vaig anar-men a veure l vell Reb i vaig demanar-li la Susagneta. Ah! Déu del cel, si n va estar ella de contenta, i ell, i jo, i l'avia! Re: no cal sinó una mica d'atrevidesa i tot va endavant.

En fi, la boda es demà passat, al «Lion d'Or». Hi haurà cant, hi haurà dança, s'hi beurà ranci *kutterlé*. I, si a Déu plau, l'any que ve, quan les aloses tindran novelles, jo tindrè també un aucellet al meu niu, un Aloiuis petit i bufó, que aixecarà ls seus braços de color de rosa, com a ales sense ploma, mentrestant que la Susagneta li donarà becada. I jo, jo seré allí, com el vell mascle cadenera, i xiularé quelcom per alegrar-lo.

L'ULL INVISIBLE

o

L'HOSTAL DELS TRES PENJATS

I

PER aquell temps, — va dir en Christian, — pobre com una rata d'iglesia, m'era refugiat a les golfes d'una casa vella del carrer de Minnesœnger, a Nuremberg.

Havia fet el niu a l'angle mateix de la teulada, de manera que les picarres me servien de paret i la viga mestra de trespol. Per arribar a la finestra havia d'enfilarme dalt d'una marfega; però, en canvi, aquella finestra, oberta a la part alta del frontis punxagut, tenia una magnífica vista. Desde allí descobria la ciutat i la rodalia. Veia ls gats, que s passejaven gravement pels rafecs; les cigonyes, que, amb el bec carregat de granotes, acudien a apeixar llur pollada endrapadora, i els coloms, que, amb la cua extesa a guisa de ventall, se llençaven daltabaix de llurs colomars, giravoltant en remolí sobre l'abisme dels carrers. Al vespre, quan les campanes

tocaven l'*Angelus*, escoltava llur canturia melangiosa i mirava com les finestres s'anaven il·luminant, ara l'una, ara l'altra, com els burgesos fumaven les seves pipes a les aceres i com les minyones, cossadetes de vermell, reien i xerrotejaven amb el cantir sota l'aixella, entorn de la font de Saint-Sebalt. Insensiblement s'anava esborrant tot, sortien les rates pennades, i em ficava al llit en mig d'una dolça quietut.

El vell marmanyer Tubac sabia l camí de la meva porxada tant bé com jo mateix i no s'espantava pas de pujar-ne l'escala. Cada setmana aixecava la trapa del meu pis amb el seu cap de boc, cobert d'una perruca tinyosa i rogenca, i, aferrat de dits al sostre-mort, cridava amb to nasal:

— Mestre Christian! Tenim re de nou?

I jo responia:

— Avant! Què porra! Entreu! Ara suara he acabat un paisatget, que m sembla que us farà pessigolles.

Aleshores sa gran pallanga magristula s'allargava, s'allargava quasi fins a dalt de tot del trespol, i el bo d'home reia silenciosament.

Hi ha que fer-li justícia an en Tubac: no em composava pas. Comprava les meves teles a quinze florins unes amb altres i les revenia a quaranta. Era un jueu honrat.

Aquesta mena de vida començava d'agradar-me i cada dia hi trobava nous atractius, quan la bona ciutat de Nuremberg fou con-

torbada a causa d'un succés misteriós i estrany.

No gaire lluny de la meua lluernia, un xic a l'esquerra, s'aixecava l'hostal del «Bou Gras», un hostal antic, molt parroquianat de gent del país. Sempre hi havia, estacionats davant de la porta, tres o quatre carruatges carregats de sacs o de botam, car els camperols tenien la costum d'aturar-s'hi a pendre l seu petricó de vi abans de deixar-se caure al mercat.

El frontis d'aquell hostal se distingia per la seva forma particular. Era molt estret, punxagut, tisorejat d'ambdues vores a faisó de dents de serra. Grotesques esculpures, relleus entrellaçats ornaven les cornises i els contorns de les finestres. Però lo més curiós era que la casa que li venia al bell davant reproduïa exactament les mateixes esculpures, els mateixos ornaments. Res deixava de copiar-s'hi, ni adhuc la barrella de la mostra amb tots els seus flocs i tortarols de ferre.

S'hauria dit que aquells dos antics casalots se reflexaven l'un en l'altre, llevat de que darrera l'hostal s'alçava un gros roure de fullatge ombrivol, sobre l qual destacaven vigorosament les arestes de la teulada, mentres que l'altra casa s retallava nua sobre l cel. Altrament tant com més sorollós i animat era l'hostal del «Bou Gras», tant més silenciosa era l'altra casa. A l'una banda s'hi veia sempre un reguitzell de bevedors, que seguida-

UAB

ment entraven o sortien, cantant, trampalejant i fent espetegar llurs xurriaques. A l'altra, regnava la solitud: no més una, o a tot estirar dues vegades al dia, la llorda porta s mig badava pera donar pas a una velleta d'esquena corba i barba d'esclop, amb la roba aplacada a les anques, un cistell enorme sota l braç i el puny crispat sobre l pit.

La figura d'aquella vella m'havia impressionat més d'un cop. Els seus ulls petits i verds, el seu nas prim i refilat, els grans ramatges del seu xal centenari, el somriure, que li corrugava les galtes a plec d'escarapela, les puntes de la seva gorra, penjantes sobre les celles, heus-aquí coses que m semblaven braument originals i que m'inspiraven interès. M'hauria agradat saber qui era i què hi feia aquella dòna en una casa tant grandassassa i deserta.

Tot m'inclinava a creure-la entregada a una vida de bones obres i meditacions piedoses. Més un dia que m vaig aturar al carrer per seguir-la amb la vista, se girà brusquement, me ventà una llambregada de la qual no sé com pintar l'horrible expressió, i me féu tres o quatre ganyotes esgarrifoses; després, acotant novament el cap balandrejador, pegà estiragaçada al seu ample xal, que li arrocegava, i assolí amb llestesa sa feixuga porta, darrera la qual va desaparèixer.

— Es una vella boja, — vaig dir entre mi, tot sobtat; — una vella boja, dolenta i astuta.

A fe, anava ben errat de comptes, interessant-me per ella. Voldria tornar a veure ses ganyotes. En Tubac men donaria de bona gana quinze florins.

Aquestes plagasitats, emperò, no m'entra-ven pas gaire endins. L'horrible ullada de la vella m perseguia per tot arreu; i més d'una vegada, tot pujant l'escala perpendicular de la meva androna, a l'enganxar-me per atzar en algun tocom, m'havia posat a tremolar de cap a peus imaginant-me que la vella s'era repenjada als meus faldons per fer-me caure.

En Tubac, a qui vaig contar aqueixa historia, ben lluny de riure-sen, prengué un aire grave.

— Mestre Christian, — va dir-me, — si la vella us vol mal, receleu-vos! Té les dents petites, punxagudes i d'una blancor meravellosa: això no es pas natural a la seva edat. *Ull-pren*. Les criatures fugen d'ella i la gent de Nuremberg l'anomenen *Fledermausse*¹.

Vaig admirar la perspiciacia del jueu, i les seves paraules me donaren molt que pensar; però, després d'algunes setmanes, com sia que vaig trobar-me sovint amb la *Fledermausse* sense conseqüències desagradables, les meves temors s'esvairen i no m vaig recordar més d'ella.

Ara bé: heus aquí que una vetlla, quan dormia l meu sòn millor, va despertar-me

1) Rata-pennada.

una harmonia estranya, una llei de vibració tant dolça, tant melodiosa, que l mormoll de l'oratge entre les fulles no n pot donar sinó una feble idea. Llarga estona vaig estar parant l'orella, amb els ulls oberts de bat a bat, i retenint l'halè per sentir-hi millor. A la fi vaig mirar cap a la finestra i vaig reparar-hi dues ales que debategaven contra ls vidres. De moment vaig creure que s tractava d'una rata-pennada, presa dintre la meva cambra; més aleshores va sortir la lluna, i les ales d'una magnifica papellona nocturna, transparentes com una randa, se dibuixaren sobre son disc esplendorós. A voltes vibraven amb tanta rapidesa, que no s'arribava a percebre l moviment. Després anaven quedant en repòs, exteses sobre l vidre, i llurs brevoles nerviositats se tornaven a distingir.

Aquesta aparició vaporosa, en mig del silenci universal, va obrir el meu cor a les més dolces emocions; me va semblar que una delicada silfa, condolguda de la meva soledat, venia a visitar-me, i aquesta idea va entendre'm fins al plor.

— Estigues tranquila, dolça captiva, estigues tranquila, — vaig dir-li; — la teva confiança no serà pas defraudada, no t retindrè a pesar teu: torna-ten al cel, a la llibertat!

I vaig obrir ma finestreta.

La nit era calma. Milers d'estels espurnejaven en l'espai. Vaig contemplar un moment aquest espectacle sublim, i mots de pregaria

m'acudiren naturalment als llavis. Però, judiqueu quina estupefacció seria la meua quan, baixant els ulls, vaig veure un home penjat a la barrella de la mostra del «Bou Gras», esbullats els cabells, enravenats els braços, les cames allargades en punta projectant llur ombra gegantina fins al fons del carrer.

L'immobilitat d'aquella figura al batarell de la lluna tenia quelcom d'espantosa. Vaig sentir que sem glaçava la llengua i que les dents m'esclafien. Anava a llençar un crit; però, no sé per quina mena d'atracció misteriosa, la meua vista s'esmunyí en avall i vaig distingir confosament la vella arrupida a sa finestra, entre-mig de tenebres, i contemplant el penjat amb un aire de satisfacció diabòlica.

Aleshores m'assaltà l'esbornejament del terror, totes les forces m'abandonaren, i, reculant fins a la paret, vaig caure sense sentits.

No puc dir de quina durada fou aqueix sòn de mort. Quan vaig retornar-me, vegí que era dia entrat. Les boires de la nit, penetrant en la meua grita, havien espargida llur fresca rosada sobre ls meus cabells. Remors confoses pujaven del carrer. Vaig guaitar. El burg-mestre i el seu secretari estaven drets a la porta de l'hostal. Hi restaren bella estona. La gent anaven i venien, s'aturaven a esguardar, i després reprenien llur camí. Les bones dònes del veïnat, que escombraven els davants de llurs cases, escotiaven desde lluny, tot articulant elles amb elles. A la fi va sortir de l'hos-

tal un baiart, sobre l qual hi havia un cos cobert amb un drap de llana; el duïen dos homes, que tiraren carrer avall; i la mainada que se n'anava a estudi va posar-se a córrer darrera d'ells.

Tothom s'enretirà.

La finestra del davant estava encara oberta. Un cap de corda penjava, flotant, de la barrella. Era, doncs, cert que jo no havia pas somniat: havia ben vist... la papellonassa nocturna... després el penjat... després la vella.

Aquell dia en Tubac me féu la seva visita: el seu gran nas aparegué a flor del pis.

— Mestre Christian, — cridà, — hi ha res a vendre?

Ni tampoc el vaig sentir. Estava segut a la meva unica cadira, les mans sobre ls genolls, els ulls encantats. En Tubac, sorprès de la meva immobilitat, repetí més fort:

— Mestre Christian! Mestre Christian!

Després, encamallant-se al meu sostre-mort, vingué sense compliments a picar-me l'esquena.

— Ep, ep!... Ei!... I, doncs, que es això?

— Ah! Sou vos, Tubac?

— Ira de bet! Bé tinc el gust de figurar-m'ho. Que esteu malalt?

— No; penso...

— I amb què dimontri penseu?

— Amb el penjat.

— Ah! — va exclamar el marmanyer. — Ah! L'heu, doncs, vist aqueix pobre xicot? Qui-

na historia més singular! Ja van tres en el mateix lloc!

— Com! Tres?

— Oi, oi. Us havia d'haver previngut; però, en fi, encara hi som a temps. No mancarà un quart que voldrà seguir l'exemple dels altres. El primer pas es el que costa més.

Tot parlant així, en Tubac va instal·lar-se al cantell del meu bagul, picà la pedra foguera, encengué la pipa i llençà algunes bufarades de fum amb aire somniador.

— A fe de Déu, — va dir, — no n só pas de poruc; però si m convidessin a passar la nit en aquella cambra, tant m'estimaria anar a penjar-me on-se-vulla. Figureu-vos, mestre Christian, que nou o dèu mesos ha un galant home de Tubinga, marxant de pells a l'engròs, baixa a l'hostal del «Bou Gras», demana sopar, menja de gust, beu a la regalada, el porten a dormir a la cambra del tercer pis, la cambra verda, que n diuen, i a l'endemà me tel troben penjat a la barrella de la mostra. Bèl Passi per una vegada: no hi ha res a dir. S'instrueix procés verbal i enterren l'extranger al fons del jardí. Però, heus-aquí que tres setmanes després arriba un brau militar de Newstadt. Tenia ja la llicència absoluta i estava gojós de reveure l seu poble. Durant la vesprada, tot buidant copes i més copes, no féu sinó parlar d'una cosineta que l'esperava per maridar-se. Finalment, l'acompanyen al llit del robust marxant, i aquella mateixa nit

el *watchmann*, al passar pel carrer de Minne-scønger, s'atalaià de certa cosa que hi havia a la barrella. Aixeca la llinterna: era l militar, amb el canó de llauna de la seva llicència sobre la cuixa esquerra, i les mans apretades a les costures dels pantalons, igual que si estés de parada. Per les aligues, això era extraordinari! El burg-mestre vinga cridar, fet un dimoni. Varen examinar la cambra, varen rebatre i lliscar les parets, i van remetre la partida d'obit a Newstadt. L'actuari havia escrit al marge: *mort d'apoplegia fulminant*. Tot Nuremberg estava indignat contra l'hostaler. Adhuc hi havia persones que volien obligar-lo a treure la barrella de ferre. Més, ja podeu comptar que el vell Nickel Schmidt s'hi va fer el sort. «—Aqueixa barrella— deia — el meu avi la va clavar; aguanta la mostra del «Bou Gras» de pares a fills cent cinquanta anys ha; no fa nosa a ningú, ni tant sols als carros de fenc, que hi passen lliberalment pel dessota, tota vegada que està a més de trenta peus d'alçaria; si algú sen desagrada, que s'hi giri d'esquena i no la veurà». El poble s'anà tranquilisat, i durant una pila de mesos no hi hagué cap novetat. Desgraciadament un estudiant d'Heidelberg, que s'encaminava a l'Universitat, s'aturà abans d'ahir en el «Bou Gras», a fer-hi nit. Era fill d'un pastor. ¿Com suposar que el fill d'un pastor tindria la deria de penjar-se a la barrella d'una mostra, no més que perquè un senyor gros i un militar

s'hi eren penjats? S'ha de convenir, mestre Christian, en que la cosa no era gaire probable; tals raons no us haurien pas semblat suficients a vós, ni a mi tampoc. Doncs bé...

— Prou, prou! — vaig exclamar. — Es horrorós! Jo endevino en el fons de tot això un espantós misteri. No es la barrella, no es la cambra...

— ¿Sospitarieu, per ventura, de l'hostaler, l'home més honrat del món i membre d'una de les famílies més antigues de Nuremberg?

— No, no: Déu me guardi de fer judicis temeraris; però abismes hi ha que un hom no gosa sondejar amb la mirada.

— Teniu raó que us sobra, — va dir en Tubac, extranyat de la meva exaltació. — Més valdrà que parlem d'altres coses. A propòsit, mestre Christian: i el nostre paisatge de Santa Odília?

Aquesta pregunta va transportar-me al món positiu. Vaig ensenyar al marmanyer la tela, que ja era acabada. El negoci quedà ajustat desseguit, i en Tubac, molt satisfet, davallà l'escala, tot encomanant-me que no pensés més amb l'estudiant d'Heidelberg.

De bona gana hauria seguit el seu consell; però, quan el dimoni s barreja en els nostres trafecs, no es pas fàcil desempellegar-sen.

II

En la soletat tots aqueixos successos se representaren en el meu esperit amb una lluidesa esborronadora.

— La vella es la causa de tot, — vaig dir-me. — Ella sola ha meditat aqueixos crims i ella sola ls ha consumats; però, per quin medi? Haurà recorregut solament a l'astucia o s'es valguda, potser, de l'intervenció de poders invisibles?

M'anava passejant per la meua cofurna. Una veu interior me deia a clams: «No en va el cel t'ha permès veure com la Fledermausse contemplava l'agonia de la seva victima; no en va l'ànima del pobre jovincel ha vingut a despertar-te en forma d'una papellona nocturna. No! No endebades!... Christian, el cel t'imposa una terrible missió. Si no la compleixes, tem que no caiguis tu mateix en els filats de la vella. Tal volta en aquest moment està preparant ja ses teles en les tenebres».

Durant molts de dies aqueixes imatges me perseguiren sens treva. Vaig perdre la sòn; no tenia habilió de fer re; el pinzell me queia de la mà, i, cas espantós!, algunes vegades vaig sorprendre-m visurant la barrella amb complacencia. En fi, no podent contenir-me, vaig llençar-me un dia escales avall, saltant els graons de quatre en quatre, i vaig catxar-

me darrera la porta de la Fledermausse per descobrir son fatal secret.

D'ençà d'aleshores no m vaig donar un dia de repòs, anant sempre a la saga de la vella, sotxant-la, procurant no perdre-la de vista. Però era tant astuta, tant fina de nas, que, sense ni tant sols entregirar-se, m'endevinava al seu darrera i sabia que li seguia les petges. Això sí, feia com si no se n'atalaiés: anava a plaça o a la carniceria com una bona vella qualsevulga, solament que apretava l pas i borbollejava entre dents.

Al cap d'un mes vaig comprendre que amb tal sistema no m seria pas possible assolir el meu objecte, i aquesta convicció m'omplí d'una tristesa inexplicable.

— Què fer? — me deia. — La vella endevina ls meus projectes, viu a l'aguait, tot me falla, tot! Oh vella malvada, ja creus veure-m a l'extrem del teu llinyol!

A copies de preguntar-me «què fer, què fer?» va acudir-sem una idea lluminosa. La meva cambra dominava la casa de la Fledermausse, sinó que no hi havia cap lluern per aquell costat: vaig sollevar lleument una piçarra, i ningú pot figurar-se la meva alegria quan vaig veure tot l'antic casalot al descobert.

— A la fi t tinc! — vaig exclamar. — Ja no te m'escapes! Desde aquí ho veuré tot: tes anades, tes vingudes, les costums de la mustela en el seu catau. Tu no t recelaras pas d'aquest ull invisible, d'aquest ull que sor-

prèn el crim en el mateix moment de néixer. Ah! La justícia va a poc a poc, però ve que arriba.

Res tant sinistre com aquella lloriguera vista desde l meu guipador: un pati pregon, d'amples lloses emmolçades; en un dels angles, un pou d'aigües corrompudes, que feien por de mirar; ací, una escala de cargol; allí, al fons, una galeria amb barana de fusta; sobre la balustrada, roba vella, l'entaia d'una marfega; en el primer pis, a mà esquerra, la pedra d'un xuclador, que indicava la cuina; a la dreta, les altes finestres de l'edifici, que donaven al carrer; alguns testos amb flors resseques: tot ombrivol, esquerdat, humíd.

El sol no penetrava sinó una o dues hores al dia en aquella clavaguera; després l'ombra anava pujant i la llum se trencava en llosanges sobre la paret decrepita, sobre l balcó corcat, sobre les vidrieres entelades. Torbellins d'àtoms giravoltaven en els raigs d'or, sense que ls moguéss un halè d'aire. Oh! Era ben bé l'estatge de la Fledermausse: ella havia de trobar-s'hi a pler.

Tot just haguí fetes aqueixes reflexions, la vella entrà. Venia de la plaça. Vaig sentir com grinyolava la feixuga porta. Després aparegué la Fledermausse amb el seu cistell. Semblava afadigada, amb prou feines podia tornar el respir. Els guarnits de la gorra li penjaven sobre l nas. Engrapant amb una mà la barana, va anar pujant l'escala.

Feia una calor ofegadora. Era precisament un d'aqueixos dies en que tots els insectes, els grills, les aranyes i els rentells fan ressonar les velles casotes amb llurs sorolls de raspes i trepants soterranis.

La Fledermausse atravessà lentament la galeria com una fura que se sent a casa. Restà més d'un quart a la cuina, i després va sortir a estendre la seva roba i a donar un cop d'escombra als escalons, ont hi havia alguns brins de palla. Finalment, va aixecar el cap i s'posà a resseguir el sostre amb els seus ulls verds, cercant, furategant amb la mirada.

Per quina extranya intuïció sospitava quelcom? No ho sé; però vaig abaixar tot dolçament la piçarra i vaig renunciar a l'aguait per aquell dia.

L'endemà paregué que la Fledermausse estava confiada. Una clapa de llum se retallava en angle sobre la galeria.

Tot passant, la vella atrapà una mosca al vol i va oferir-la delicadament a una aranya instal·lada en un recó del sostre.

L'aranya era tant grossa, que la vaig veure, a pesar de la distància, baixar escaló a escaló, escorre-s després al llarg d'un fil, com una gota de verí, agafar la presa d'entre les mans de la bruixa i remontar rapidament. La vella quedà mirant-la amb molta d'atenció; els seus ulls se mig aclucaren, estornudà, i va dir-se ella mateixa amb to mofeta:

— Déu us valga, la bella; Déu us valga.

Durant sis setmanes res poguí descobrir sobre l poder de la Fledermausse. Tant aviat pelava patates, seguda sota l porxe, tant aviat extenia la seva roba a la balustrada... A voltes la vegí filar; però no cantava mai, com solen fer les bones velles amb aquella veu trontollosa que tant bé lliga amb la roncadera del torn.

Vivia en mig del silenci. No tenia gat, company predilecte de les jaies solteres. Cap pardal venia mai a posar-se sobre ls ferros de sa llar. Els coloms, al passar per damunt del seu pati, semblava que batien l'ala més depressa. S'hauria dit que tots els sers tenien por de sa mirada.

Sols l'aranya estava a pler en sa companyia.

No m'explico la paciència que vaig tenir durant aquelles llargues hores d'observació: res me cansava, res m'era indiferent: al més petit soroll aixecava la piçarra: la meva curiositat, estimulada per una por indefinible, no tenia limits.

En Tiubac sem queixava.

— En què dimontri passeu el temps, mestre Christian? — me deia. — Abans me donaveu quelcom cada setmana: ara, amb prou feines cada mès. Ditxosos pintors! Ja es ben encertat allò que s diu: peresós com un pintor. Així que han arreconats alguns *kreutzers*, se fiquen les mans a les butxaques i vinga dormir!

Jo mateix començava a descoratjar-me. Ja podia mirar, ja podia sotjar, no descobria res d'extraordinari. El cor se m'aballia a creure que tal volta la vella no era tant perillosa com això; que qui sab si l'injuriava amb les meves sospites; en una paraula, l'anava disculpant; però una tarda, que, amb l'ull aplicat a la meva lluca-mira, m'entregava a tant benevoles reflexions, l'escena canvià de cop i volta.

La Fledermausse passà per la galeria amb la rapidesa d'un llamp. No era la mateixa: anava tota dreta, barra-tivada, la mirada fixa, el coll estirat; marxava a grosses gambades; sos cabells grisos flotaven al vent darrera seu. «Hola, hola! — vaig dir-me. — Novetats tenim. Alerta!» Però les ombres davallaren sobre l casalaç, els sorolls de la ciutat s'extingiren, el silenci regnà.

M'anava a ficar al llit, quan, donant un cop d'ull a la lluern, vaig reparar que hi havia llum a la finestra d'al davant. Un viatger ocupava, doncs, la cambra del penjat.

Aleshores totes les meves temences s'esparpillaren. Se comprenia l'excitació de la Fledermausse: ensumava una victima.

No vaig poder dormir en tota la nit. El cruixir de la palla, el rosec d'una rata a la teulada, me feien venir fred. M'aixecava, m'enfilava a la finestra, escoltava. El llum d'al davant era apagat. En un d'aqueixos moments d'ansia punyenta, sia il·lusió, sia reali-

tat, creguí veure la vella bruixa guaitant, parant l'orella com jo mateix.

Passà la nit, el dia grisejà en els meus vidres... A poc a poc els sorolls, els moviments de la ciutat, anaren alçant-se. Rendit de fatiga i d'emocions, me vaig tot justament aleshores adormir; però l meu sòn fou curt: a les vuit ja m'era instalat al meu observatori.

Ell no semblava pas que la Fledermausse hagués tinguda la nit menys tempestuosa que la meua. Quan va sortir a la galeria, una palidesa moradencia cobria ses galtes i son magre clatell. No duia sinó la camisa i uns faldillots de llana. Alguns blens de cabells d'un gris roig queien sobre ses espatlles. Va mirar cap al meu indret amb aire somniador; però no va reparar res: en altres coses pensava.

De sobte davallà l'escala, després d'haver deixat les sabates a dalt. Sens dubte anava per assegurar-se de si la porta d'abaix era ben tancada. Desseguida va tornar; pujà brusquement, entrossapant tres o quatre escalons a cada gambada. Estava espantosa. Se precipità a la cambra veïna; vaig sentir un soroll com de la tapa d'un gros bagul deixada caure de cop. Després la Fledermausse aparegué en la galeria, arrocegant un maniquí, i aquell maniquí portava una vestimenta igual que la de l'estudiant d'Heidelberg.

Amb una destresa admirable la vella va suspendre aquell objecte horrible a la viga de la porxada voladiça, i, per contemplar-sel,

descendi al pati. Un esclat de refrenat riure s'escapà del seu pit. Semblava boja: pujà altre cop, tornà a baixar, i cada volta llençava nous crits i noves riallades.

Se sentí un soroll a la porta. La vella pegà bot, desenganxà l maniquí, va endur-sel, reaparegué desseguit, i, repenjada sobre la barana, amb el coll estirat i els ulls espurnejants, escoltà. El soroll va allunyar-se. Ella respirà amb amplitut i ls muscols de sa cara se distingueren: acabava de passar un caruatge.

La bruixa havia tingut por.

Llavors va ficar-se altra volta dintre la cambra i altra volta vaig sentir tancar el bagul.

Tant original escena confonia totes les meves idees. Què venia a significar aquell maniquí?

Vaig refermar l'atenció.

La Fledermausse acabava de sortir amb el seu cistell. Vaig acompanyar-la amb la vista fins al tombant del carrer. Havia reprès el seu aire de vellota tremolanta, feia ls passos curtets, i de tant en tant entregirava la cara per mirar al seu darrera, a cua d'ull.

Cinc llargues hores restà a fòra. Jo, mentrestant, anava, venia, meditava; el temps sem feia insoporable; el sol caldejava les piçarres i m'abrusava l cervell.

En això vegí a la finestra l brau home que ocupava la cambra dels tres penjats. Era un

bon pagès del Nassau, amb gran tricorni, l'ermilla d'escarlatina i una fesomia riallera, oberta. Fumava tranquilament la seva pipa d'Ulm sense recelar-se de res. Me varen venir ganes de cridar-li: — Alerta, bon home! Pareu ment que la vella no us ull-prengui. Desconfieu! — Però així com així no m'hauria entès.

Vers les dues la Fledermausse tornà a entrar. Féu amb la porta un estrepit que retrunyí fins al fons del vestibol. Després, sola, ben sola, aparegué en el pati i s'assequé en el primer graó de l'escala. Se posà al davant el seu cistellaç i en tragué, primerament, uns quants paquets d'herbatges, algunes llegums; després, una ermilla vermella; després, un tricorni plegat, una jupa de vellut bru, unes calces de felpa, un parell de mitjaces de llana: tot el vestuari del pagès del Nassau.

Me vingueren esbaliments... Passaven flamarades davant dels meus ulls.

Vaig recordar-me d'aquells precipicis que atrauen amb un poder irresistible; d'aquells pous que havia sigut precis terraplenar perquè la gent s'hi precipitava; d'aquells arbres que havia calgut aterrar perquè la gent anava a penjar-s'hi; d'aquella mena de contagi de suicidis, assassinats i rapinyes en certes epoques i per medis determinats; d'aquella extranya seducció de l'exemple, que fa badallar perquè s veu badallar, sofrir perquè s veu sofrir, matar-se perquè altres se maten, i els cabells se m'adreçaren d'espant.

Com la Fledermause, criatura vilíssima, l'havia poguda endevinar una llei tant fonda de la naturalesa? Com havia trobat maneres d'explotar-la en profit de sos instints sanguinaris? Heus-aquí una cosa que jo no podia pas comprendre, una cosa que sobre-passava tota la meua imaginació; però, sense penetrar més endins en aquest misteri, vaig resoldre de moment tornar la llei fatal contra la mateixa vella, atraient-la al seu propi llaç. Quantes de víctimes innocentes no clamaven venjança!

Vaig posar-me, doncs, a l'obra. Vaig seguir totes les cases de robavellaires de Nuremberg, i al vespre arribí a l'hostal dels tres penjats amb un farcell enorme sota l'aixella.

En Nickel Schmidt me coneixia de temps, per motiu d'haver jo fet el retrat de la seva dòna, que era una grossa comare braument apetitosa.

— Hola, mestre Christian! — digué, tot estrenyent-me la mà. — Quin bon vent us porta? A qui dec el goig de veure-us?

— Estimat senyor Schmidt, desitjo ardentament fer nit en aquella cambra.

Erem als ombracles de l'hostal i vaig indicar la cambra verda. El bon home m mirà amb desconfiança.

— Oh! No temeu re, — vaig saltar; — no tinc cap desig de penjar-me.

— En hora bona, en hora bona! M'hauria sabut greu... un artista del vostre merit... I

¿per quan voleu aqueixa cambra, mestre Christian?

— Per aquesta nit.

— Impossible! Està ocupada.

— El senyor pot entrar-hi tot desseguít, — va fer una veu darrera nostre. — No hi paro més.

Varem girar-nos sorpresos. Era el pagès del Nassau, amb el seu gran tricorni al clatell i el seu paquet de roba al cap-d'amunt del bastó de viatge. Acabava de saber l'aventura dels tres penjats i tremolava d'enuig.

— Belles cambres les vostres! — exclamà, tartamudejant. — Es que... es que... es un homicidi ficar-hi ningú... Es un assassinat! Mereixerieu galeres!

— Anem, anem, calmeu-vos, — va dir l'hostaler. — El certus es que tot això no us ha pas privat de ben dormir.

— Per fortuna havia resades les meves oracions de la nit, — exclamà l'altre; — i, si no, aon seria?... Aon seria?

I s'allunyà, aixecant les mans al cel.

— Està bé, doncs: heus-aquí la cambra descompromesa, — va dir mestre Schmidt. — Però, epl, ara no aneu a jugar-me cap mala partida.

— Més dolenta fóra per mi, estimat senyor.

Vaig entregar el meu farcell a la minyona i vaig instal·lar-me provisionalment entre ls bevedors.

Temps hi havia que no m'era sentit tant

tranquil, tant content d'esser al món. Després de tantes inquietuts, estava a punt d'assolir el meu objecte; l'horitzó semblava aclarir-se, i, per altra part, jo no sé quin formidable poder venia a la meva ajuda. Vaig encendre la meva pipa, i, amb un còlze sobre la taula i un xop al meu davant, vaig escoltar el chor de *Frey-schutz*, executat per una banda de *Zigeiners* del Schwartz-Wald. La trompeta, el corn de caça i l'oboe, ara l'un, ara l'altre, s'emportaven el meu cor a través d'ensomnis vagarosos, i més d'un cop, a l'esparpillar-me per mirar quina hora era, vaig preguntar-me si tot allò que m succeïa no era també un somni. Però quan el *watchmann* vingué a preguntar-nos que evaquéssim la sala, altres més greus pensaments ocuparen la meva ànima, i, tot capficat, vaig seguir els passos de la Carloteta, que m precedia amb la palmatoria a la mà.

III

Pujàrem l'escala amb les seves voltes i revoltes fins al tercer pis. Allí la minyoneta m'entregà l llum, tot indicant-me una porta.

— Es aquella, — va dir, cuitant a esmunyir-se escales avall.

Vaig obrir. La cambra verda era una cambra d'hostal com totes les altres: el sostre molt baix i el llit molt alt. Amb una ullada

vaig explorar l'interior; després, vaig esquitllar-me cap a la finestra.

Re de particular oferia encara la casa de la Fledermausse, solament que al fons d'una gran peça fosca brillava un llum, sèns dubte una llumeneta vetlladora.

— Bé, — vaig dir entre mi, extenent la cortina; — tinc tot el temps necessari.

Vaig obrir el meu farcell, vaig posar-me una coforra de dòna amb amples guarnits, i, armat d'un carbó, vaig instal·lar-me davant del mirall per pintar-me arrugues. Aquest treball se m'endugué una hora grassa. Però després que m'haguí vestits la roba i el gran xal, vaig fer-me por a mi mateix: la Fledermausse era allí, m'esguardava desde l fons del mirall.

En aquell moment el *watchmann* cantava les onze. Vaig arranjar a corre-cuita un maniquí que havia portat, engiponant-li un vestuari igual que l de la bruixa, i vaig apartar una mica la cortina.

Després de tenir tant estudiada la vella i de conèixer la seva astúcia infernal, la seva prudència i la seva habilitat, certament res no m devia sorprendre, i, a pesar de tot, vaig agafar por.

Aquell llum que havia reparat al fons de la cambra, aquell llum immobí, projectava aleshores la seva groguenca resplendor sobre el maniquí del pagès del Nassau, el qual, arripit a la vorada del llit, el cap tombat sobre

la pitrera, el gran tricorni abatut a la cara i els braços penjants, semblava submergit en la desesperació.

L'ombra, governada amb un art diabolic, no deixava veure més que l conjunt de la figura: l'ermilla roja i sis grossos botons se destacaven solament de les tenebres; però l silenci de la nit, l'immobilitat completa del personatge i el seu aire mustic i abatut, devien amparar-se de l'imaginació d'una manera inaudita. Jo mateix, amb tot i estar previngut, vaig sentir fred als òssos. Què fóra estat, doncs, d'un pobre camperol sorprès d'improvís? S'hauria aterroritzat, haguera perdut l'esma, i l'esperit d'imitació hauria fet el restant.

Tantost descorreguí la cortina, vaig veure la Fledermausse a l'aguait darrera ls seus vidres.

Ella no m podia veure. Vaig entrebadar dolçament la finestra. La finestra del davant s'entrebadà. Després va semblar-me que l maniquí s'aixecava a poc a poc i avençava cap a mi; jo vaig avençar també, i, agafant la palmatoria amb una mà, vaig obrir amb l'altra, de cop i volta, les dues batents.

La vella i jo estavem cara a cara. Ella, ferida d'estupor, havia deixat caure l seu maniquí.

Les nostres mirades se creuaren amb igual terror.

Ella va estendre l dit: jo vaig estendre l dit; va moure ls llavis: vaig moure ls llavis;

exhalà un profon sospir i s recolzà: vaig recolzar-me.

No puc dir tot lo que aquesta escena tenia d'espantosa. Participava del desvari, de l'esgarriment, de la bogeria. Hi havia lluita entre dues voluntats, entre dues intel·ligències, entre dues ànimes, cada una de les quals volia anorrear l'altra, i, en aquesta lluita, la meva portava l'avantatge. Les víctimes batallaven per mi.

Després d'haver imitat durant alguns segons tots els moviments de la Fledermausse, me vaig treure una corda del dessota la jupa i la vaig estacar a la barrella.

La vella m'anava contemplant boca-badada. Vaig entollar-me la corda al coll.

Ses nines de lleó s'il·luminaren, son rostre s descompongué.

— No! No! — va fer amb una veu xiulosa.
— No!

Jo vaig prosseguir la meva obra amb l'impassibilitat del butxí.

Aleshores la rabia s'apoderà de la Fledermausse.

— Vella boja! — udolà, redreçant-se i amb les mans crispades sobre l'antpit.— Vella boja!

No li vaig pas donar temps de continuar: apagant de sobte, amb una bufada, el meu llum, m'ajupí a tall d'un home que vol pendre una embranzida vigorosa, i, agafant el maniquí, vaig passar-li la baga escorredora pel coll i vaig llençar-lo a l'espai.

Un crit terrible atravessà l carrer.

Després tot reentrà en el silenci.

La suor me regalimava pel front. Vaig escoltar estona i més estona. Al cap d'un quart d'hora vaig sentir lluny, molt lluny, la veu del *watchmann*, que cridava: — Habitants de Nuremberg, mitja nit... mitja nit caiguda.

— Ara la justícia queda satisfeta, — vaig mormolar. — Les tres víctimes estan venjades. Senyor, perdoneu-me!

Havien transcorregut com a cosa de cinc minuts desde l darrer crit del *watchmann* i acabava de veure que la bruixa, atreta per la seva imatge, se tirava daltabaix de la finestra amb la corda al coll i quedava sospesa a la barrella. Vaig reparar com el tremolí de la mort ondulava per sobre ls seus ronyons, i com la lluna, tota calma, tota silenciosa, sobre-eixint de la teulada, reposava ls freds i palids raigs sobre l seu cap escabellat.

Tal com havia vist el pobre jovincel, així vaig veure la *Fledermause*.

L'endemà tot Nuremberg sapigué que la *rata-pennada* s'havia penjat.

Aquest va esser l'últim succés d'aqueixa mena en el carrer de Minnesœnger.

LA TRENA NEGRA

AL menys feia quinze anys que no pensava amb el meu amic Taifer, quan, en un hermós dia, m'acudí el seu record a la memòria. No podria pas dir com, ni per què fou. Recolzat sobre l meu pupitre, amb els ulls encantadament oberts de bat a bat, somniava en el bon temps de la nostra juvenesa. Me semblava que m passejava per la gran devesa dels Moronniers, a Charleville, i que cantussejava d'esma aquella tornada den Jordi:

Aboqueu, amics, aboqueu i a beure!

Després, revenint-me de cop i volta, vaig exclamar:

— En què dimontri penses? Encara t creus jove... Ha, ha, ha!... Pobre boig!

Ara bé: alguns dies després, un vespre, quan, de sortida de la capella de Sant Lluís Gonzaga, me retirava cap a casa, vaig atalaiar

davant de les quadres de remonta un oficial en uniforme ordinari, amb el kepi sobre l'orella i la brida d'un soperb cavall arab al plec del braç. L'estampa d'aquell cavall va semblar-me d'una singular bellesa. Inclitava el cap per sobre l'espatlla de son amo i m'esguardava fixament. Aquella mirada tenia quelcom d'humana.

La porta de la quadra s'obri, l'oficial entregà al seu palafrener la brida del seu cavall i, girant-se cap allà ont jo era, els seus uils i els meus se trobaren. Era en Taifer. El seu nas corbat i el seu bigotet ros, que rejuntava les dues vessants de la seva barba tallada en punta, no m'podien deixar cap dubte a pesar de les tintes ardentes que l sol d'Àfrica havia impreses en la seva faç.

En Taifer també m'va conèixer, però ni un muscol del seu rostre s'extremí, ni l més lleu somriure esflorà ls seus llavis. Se m'acostà lentament, va allargar-me la mà i va dir-me:

— Bones tardes, Teodor. Trempat com sempre, oi?

Igual que si ns haguessim separat el dia abans. Aquesta senzillesa m deixà tant parat, que vaig respondre en el mateix to:

— Sí, Jordi. Anem passant.

— Millor que millor, — va fer ell; — millor que millor.

Després m'agafà del braç i va preguntar-me:

— Cap aont tirem?

— Jo me n'anava a casa.

— Està bé: t'hi acompanyo.

Devallàrem el carrer de Cleves tot ensomniats. Un cop assolírem la porta de casa, vaig entrar i vaig enfilar-me graons amunt per l'estreta escala. Els esperons den Taifer ressonaven darrera meu. Això m feia un efecte extrany. Ja dintre la cambra, ell deixà l kepi sobre l piano i prengué una cadira: jo vaig posar en un recó l meu quadern de musica i també m vaig asseure. I amdós restàrem tot pensatius, l'un davant de l'altre.

Al cap d'alguns minuts en Taifer va preguntar-me amb una veu molt dolça:

— Segueixes dedicant-te a la musica, com sempre, Teodor?

— Com sempre. Soc organista de la Catedral.

— Ah! I toques, com sempre, el violí?

— Sí.

— Te recordes de la cançoneta de la Lluïsa, Teodor?

En aquell moment tots els records de la nostra juvenesa van repintar-se amb tanta vigor en el meu esperit, que vaig sentir que m'esblanqueia. Sense dir un mot vaig despenjar de la paret el meu violí i vaig posar-me a tocar la cançoneta de la Lluïsa, però tant baix, tant redbaix, que creia sentir-la jo solament.

En Jordi m'escoltava amb els ulls fixos, sense mirar en lloc. A la darrera nota s'aixecà

i, agafant-me les mans estretament, m'esguardà llarga estona.

— Encara aquí hi ha un bon cor! — va dir com parlant entre ell mateix. — Ella va enganyar-te, veritat? Se va estimar més el senyor Estanislau, amb les seves galindaines i la seva bossa?

Vaig asseure-m plorant.

En Taifer donà tres o quatre voltes per la sala, s'aturà de cop i va quedar-se contemplant silenciosament la meva guitarra. Després la tragué del clau, va esmunyir lleugerament els dits a flor de les cordes i féu sonar unes quantes notes ràpides, que m sorprengueren per la seva gallarda netedat; però desseguit deixà en banda l'instrument, que produí una mena de sospir planyivol.

S'era tornat cara-fosc. Va encendre un cigarret i em donà la bona nit.

Vaig escoltar com baixava l'escala. El soroll dels seus passos retrunyia dins el meu cor.

Alguns dies després d'això vaig sebre que en Taifer s'havia instalat en una habitació que donava a la plaça Ducal. Allí sel solia veure fumar la seva pipa en el balcó, però sense que mai parés ment en persona nada. Tampoc freqüentava l cafè dels oficials. La seva única distracció consistia en montar a cavall i passejar-se al llarg del Mossa, pel camí de sirga.

Cada vegada que l trobava m deia de lluny:

— Bon dia, Teodor.

Jo era l'únic a qui adreçava la paraula.

A darreries de tardor monsenyor el bisbe de Reims va passar la seva visita pastoral. Vaig estar ocupadíssim durant un mes. Havia de tocar l'orga a la vila i al seminari; no tenia un minut meu. Després, quan monsenyor sen fou anat, tot retornà a la seva calma habitual. Ja no s parlava del capità Taifer. El capità havia desllogat la seva habitació de la plaça Ducal i ja no feia passejades; i per altra part el gran món no s'ocupava aleshores d'altra cosa que de les darreres festes i de les gracies infinides de monsenyor. Fins jo mateix i tot no vaig pensar més en el meu camarada.

Un vespre en que ls primers borrallons de neu voleiaven per davant de la meva finestra, mentres, tot tremolant de fred, encenia foc i preparava la meva cafetera, vaig sentir passos a l'escala.

— Es en Jordi, — vaig dir entre mi.

La porta s'obre. Efectivament, era ell: sempre igual, sempre l mateix, llevat de que aleshores duia un mantell de tela encerada, que cobria ls brodats de plata del seu uniform blau de cel. Va estrenye-m la mà i va dir-me:

— Teodor, vine-ten amb mi. Avui pateixo, pateixo més que de costum.

— De bona gana, — vaig respondre, posant-me l capot, — de bona gana, si així t plau.

Davallàrem el carrer silenciós, vorejant les aceres cobertes de neu.

A un cantó del jardí dels Carmes en Taifer s'aturà davant d'una caseta blanca amb persianes verdes. N'obrí la porta, entràrem, i vaig sentir que tornava a tancar darrera nostre així que forem dins. El vestibol estava ornamentat amb retrats antics; l'escala de caragol era d'una gran elegància; a dalt de l'escala, penjat a la paret, hi havia un barnús vermell. Tot això vaig reparar-ho ràpidament, car en Taifer pujava molt depressa. Quan va obrir la seva cambra vaig quedar enlluernat: ni l mateix monsenyor en té cap de tant sumptuosa. Sobre l fons d'or de les parets se destacaven grosses flors de porpra, armes orientals i pipes turques incrustades de nacre. Els mobles de caoba eren de forma robusta i macissa, verament imposant. Una taula rodona amb pedra-marbre verda, jaspiada de blau, suportava un ample sota-copes de laca violada, i sobre el sota-copes hi havia una ampolla cisellada, que contenia una essència de color d'ambre.

No sé quina mena de perfum subtil se barrejava amb l'olor resinosa dels tions de pi que cremaven a la llar.

— Què ditxós es aquest Taifer! — vaig dir entre mi. — Tot aquest bé de Déu l'ha arreplegat en ses campanyes d'Àfrica. Quin país més ric aquell! Tot s'hi troba en abundància: or, encens i mirra, fruites incomparables i altes dònes palides, d'ulls d'isart i cossos més flexibles que les palmeres, com diu el *Cantic dels Cantics*.

Tals eren les meves reflexions.

En Taifer rublí una de les pipes i va oferir-me-la. Ell acabava de calar foc a la seva, una soperba pipa turca, de broc d'ambre.

Vètem-aquí, doncs, tots dos estirats perezosament i a la regalada sobre coixins de color d'amarante, contemplant com el foc desplejava les seves tulipes blanques i roges sobre el fons negre de la xemeneia.

Sentia la cridadiça dels pardals, arraulits sota les canaletes, i la flama m semblava més hermosa.

En Taifer aixecava de tant en tant sobre mi els seus ulls grisos i després tornava a baixar-los amb aire somniador.

— Teodor, — va dir-me a la fi, — en què penses?

— Penso que m'hauria valgut més donar una volta per l'Àfrica que no pas haver-me quedat a Charleville, — vaig respondre. — Quants de sofriments i d'enuigs no m'hauria estalviats i quantes de riqueses no hauria, tal volta, adquirides! Ah! Certament la Lluïsa tenia raó de preferir el senyor Estanislau. Jo no l'hauria poguda fer feliç.

En Taifer somrigué amb amargantor.

— Essent aixís, — va dir, — enveges la meva ditxa?

Jo estava tot parat perquè en aquell moment en Jordi no semblava ell mateix: una emoció fonda l'agitava; sos ulls estaven entelats de llagrimas. Va aixecar-se bruscament i

anà a posar-se davant d'una finestra, tamborinejant amb els dits sobre ls vidres i xiulant entre-dents no sé quin aire de la *Garza ladra*.

Després féu un saltiró, s'atançà i omplí dues copetes del seu licor amberí.

— A la teva salut, camarada, — digué.

— A la teva, Jordi.

Amdós beguerem.

Un sabor aromatic me pujà sobtadament al cervell. Vaig tenir esbalaiments. Un ben-estar indefinible, un vigor sorprenent, me penetrà fins a la rel dels cabells.

— Què es això? — vaig preguntar.

— Es un cordial, — va fer ell. — Podria dir-se que es un raig del sol d'Àfrica, tota vegada que conté la quinta-essencia de les més rares drogues aromatiques d'aquell país.

— Es deliciós. Aboca-men una altra copeta, Jordi.

— De bona voluntat; però nua-t primer al braç aquesta trena de cabells.

Me presentà una llata de cabells negres, llients com si fossin de bronze.

No vaig trobar cap objecció a fer-li: no més va semblar-me extrany allò. Però tantost haguí buidada la meva segona copeta, aquella trena s'insinuà, jo no sé de quina manera, fins a la meva espatlla. Vaig sentir-la lliscar pel meu braç i estampir-se sobre l meu cor.

— Taifer, — vaig dir, — treu-me aquests cabells. Me fan mal.

Però ell va respondre greument:

— Deixa-m respirar.

— Treu, treu-me aquesta trena, — vaig repetir. — Ah! Me moro!

— Deixa-m respirar, — tornà ell.

Aleshores vaig sentir-me defallir. Vaig encongir-me. Una serp me mossegava l cor. Sentia sos freds anells sacsonejar lentament pel meu clatell i nuar-se al meu coll.

Vaig acostar-me a la finestra, gemegant, i vaig obrir-la amb mà tremolosa. I m'agafà un fred glacial i vaig caure sobre ls meus genolls, tot invocant el Senyor.

De sobte va revenir-me la vida. Quan vaig redreçar-me, en Taifer, palid com la mort, va dir-me:

— Vaja, ja te l'he llevada la trena.

I mostrant el seu braç:

— Vète-la aquí! — Després, amb un esclat de riure nerviós: — Aquests cabells negres poden ben anar a torna-jornals amb els de la teva Lluisa, no t sembla? Cada hu, valent amic, porta la seva creu, amb més o menys estoïcisme, vet-ho-aquí tot. Però pensa que s'exposa a errar-se molt de comptes el que enveja la ditxa d'altri, i que, com diu el proverbi arab, l'escorsó es dues vegades escorsó quan xiula entre-mig de les roses.

Vaig aixugar-me la suor que m regalava pel front i vaig afanyar-me a fugir d'aquell lloc de delícies, freqüentat per l'espectre del remordiment.

Ah! Que es dolç, carets meus, que es dolç

reposar en un modest escon, a la vora d'un fogaret cobert de cendra, escoltar com la tetera xerroteja amb el grill en un recó de la llar i tenir guardat al cor un llunyadà record d'amor, que ns permeti de temps en temps vessar una llagrima sobre nosaltres mateixos!

EL REQUIEM DEL CORB

I

El meu oncle Zacaries es ben bé l ser més curiós i original que he trobat a la meua vida. Figureu-vos un homenic baixó, rabaçut, obès, de pell colorida, ventre de bót i nas amb floridures: heus-aquí la seva estampa. Cal afegir no més que aquell digne personatge tenia l cap pelat com un genoll, solia gastar grans ulleres rodones i portava un casquet de seda negra que no li arribava a cobrir gairebé més que l cocoronell i la nuca.

Aquell bo d'oncle s'agradava de riure i era endiastradament aficionat al gall-dindi rostit, als pastiços de *foie-gras* i al vell *johannisberg*, però preferia la musica sobre totes les coses del món. Res: en Zacaries Muller era nat music per la gracia de Déu, així com altres neixen francesos o russos, i tocava tota mena d'instruments amb una facilitat meravellosa.

Veient el seu aire d'ingenua bonhomia no s'hauria dit mai tota l'alegria, la vèrbola i animació de que era capaç.

Així ha fet Déu el rossinyol: golafre, traçaper i cantador. L'oncle era rossinyol.

L'invitaven a totes les bodes, festes, bateigs i funeralles.

— Mestre Zacaries, — li deien; — ens convidria un *hopser*, una *alleluia* o un *requiem* per tal dia.

I ell responia simplement:

— El tindreu.

Se posava a la feina: xiulava davant del seu pupitre, fumava pipes i més pipes i... apa!... vinga ploure un ruixat de notes sobre l seu paper, tot marcant el compas amb el peu esquerre.

L'oncle Zacaries i jo habitavem una casa vella del carrer de Minnœsingers, a Tubinga. Ell n'ocupava ls baixos, un veritable magatzem d'encants, abarrotat de mobles i d'instruments de musica; jo dormia en una cambra de dalt, i totes les altres peces restaven buides i deshabitades.

Davant per davant de casa vivia l doctor Haselnoss. A les vetlles, quan la meva cambreta s'omplia de la fosca de la nit i les finestres del doctor s'enllumenaven, a força de mirar me semblava que la seva llantia se m'atansava, fins que a l'ultim me tocava gairebé ls ulls. Ensems veia moure-s aixeridament sobre la paret la silueta de l'Haselnoss,

amb el seu cap de rata cobert d'un tricorni, el seu cuot, que saltava seguidament de dreta a esquerra, la seva vestimenta d'amples faldons, i el seu desnarit cos, armat sobre dues cames primíssimes. També distingia, allà en les profunditats de la peça, armaris de vidrieres rublerts d'animals exòtics i de pedres lluentes, i llambregava de perfil els llocs dels llibres, brillants de dauradures i arrengrerats en orde de batalla en els prestatges d'una biblioteca.

El doctor Haselnoss era, després de l'oncle Zacaries, el personatge més original de la vila. La Orchel, la seva criada, s'alabava de no fer bugada més que cada sis mesos; i era pla de creure, perquè les camises del doctor estaven plenes de taques grogues, que denunciaven la gran quantitat de roba blanca que tenia en els armaris. Però la particularitat més interessant del caràcter del Haselnoss es que cap gat ni goç que passés els umbrals de casa seva, reapareixia mai més. Déu sab què sen feia. La veu pública l'acusava, a més d'això, de dur en una de les butxaques del darrera un troç de cansalada, a fi d'atraure aquelles pobres besties.

El certus es que quan, als matins, sortia a visitar els seus malats i s'esmunyia amb el seu passet curt i lleuger per davant de ca l'oncle, no m podia estar de contemplar amb certa mena de terror els grans faldons de la seva roba, flotants a dreta i esquerra.

Aquestes són les impressions més vives de

la meva infantesa. Però la nota que més m'encanta en aquests llunyans records, la que s grava per damunt de tot en el meu esperit, quan m'ensomnio amb la remembrança de la petita i ben amada vila de Tubinga, es el corb Hans: un corb que volava a lloure pels carrers, pispava becada en les parades dels carnicers i galiinaires, caçava papers al vol, penetrava en les cases, i tothom l'admirava, el gomboldava i el cridava Hans per aquí, Hans per allà.

Singular animal per cert. Un dia va presentar-se a la vila amb l'ala trencada, el doctor Haselnoss li va recompondre i tothom va adoptar el malalt. L'un li donava carn, l'altre formatge... L'Hans pertanyia a tota la vila, l'Hans estava baix, la protecció de la fe pública.

Com me l'estimava jo l'Hans, a pesar de les seves becarrades! Encara m sembla que l veig saltar a peus junts sobre la neu, girar lleument el cap i esguardar amb aire burlesc, a cua d'ull, amb la seva nina negrissima. Qual-sevulga cosa que us caigués de la butxaca, un *kreutzer*, una clau, fos què fos, l'Hans ho arreplegava i s'ho enduia cap al cimbori de l'iglesia. Allí tenia establert el seu magatzem, allí amagava l fruit de les seves rapinyes; car, desgraciadament, l'Hans era un aucell lladre.

Ben al revés de jo, l'oncle Zacaries no l podia sofrir. Tractava d'imbecils els habitants de Tubinga per aficionar-se a semblant ani-

malot, i, a pesar d'esser un home tant dolç, sortia de pollaguera quan per atzar els seus ulls se trobaven amb el corb que voleiés per davant de les nostres finestres.

Ara bé: una bella tarda d'Octubre l'oncle Zacaries semblava estar més alegre que de costum. En tot el dia no havia vist l'Hans. Les finestres estaven obertes. Un gai sol penetrava dintre la cambra. La tardor extenia al lluny aquelles seves tintes de rovell tant boniques i que s'destaquen tant esplendoroses sobre el verd fosc dels abets. L'oncle Zacaries, repapat en son ampla poltrona, fumava tranquil·lament la seva pipa, i jo m'preguntava què seria que li feia somriure entre ell mateix, car en la seva cara grossaça i bondadosa resplendia una inefable satisfacció.

— Estimat Tobies, — va dir-me tot llençant al sostre un llarg tortarol de fum, — no pots figurar-te la calma dolcíssima que experimento en aquest moment. De molts anys ençà no m'he sentit tant ben disposat per emprendre una gran obra, una obra del genre de *La Creació* d'Haydn. El cel sembla obrir-se davant meu. Sento ls angels i serafins entonar el llur cantic celestial. Podria notar en solfa totes les llurs veus. Oh hermosa composició, Tobies, hermosa composició! Si poguessis sentir la part de baixos dels dotze apostols! Es magnífica, magnífica! El soprano de Rafel esqueixa ls nuvols: se diria que es la trompeta del judici. Els angelets baten les ales,

rient, i les santes ploren d'una manera verament armoniosa .. Xut!... Vet-aquí l *veni Creator*. La veu colossal dels baixos domina. La terra tremola... Déu va a presentar-se.

I el mestre Zacaries decantava i cap, semblava escoltar amb tota la seva anima i grosses llagrimas rodolaven pels seus ulls.

— *Bene, Rafel, bene!* — mormolava.

Però, mentres s'engolfava en l'èxtasi, de tal manera que i seu rostre, la seva mirada, la seva actitud, totes les traces de la seva persona, en fi, expressaven un transport celestial, vet-aquí que l'Hans, de cop i volta, abat el vol sobre la nostra finestra, llençant un *coac* esgarrifador. Vaig reparar que l'oncle s tornava groc. I va mirar cap a la finestra amb els ulls astorats, boca-badat, la mà extesa, com a ferit d'esglai.

El corb s'era posat al travessar de la finestra. No, jo no crec haver mai vista una fesomia tant mofeta. El seu gran bec se decantava lleument i el seu ull brillava com una perla. Va fer sentir un segon *coac* ironic i va pentinar-se l'ala amb dos o tres cops de bec.

L'oncle no deia un mot: estava talment petrificat.

Per fi l'Hans reprengué son vol, i aleshores l'oncle Zacaries, tombant-se cap a mi, m'esguardà alguns segons.

— L'has conegut? — va dir-me.

— Qui es?

— El dimoni.

— El dimoni! I ara! Que teniu ganes de riure?

L'oncle Zacaries no s dignà ni tant sols respondre-m i caigué en una profunda meditació. El vespre era vingut. El sol desapareixia darrera ls abets de la Selva Negra.

D'ençà d'aquell dia mestre Zacaries perdé tot el seu bon humor. Al principi provà d'escriure la seva gran simfonia dels serafins, però no n pogué reixir i va caure en una forta melangia. S'aclofava tot allargaçat a la seva poltrona i, amb els ulls clavats al sostre, no s cansava de somniar la seva harmonia celestial. Quan jo li feia present que estavem aixuts de diners i que fóra del cas que compongués algun vals, algun hopser o qualsevol altra cosa, que ns fes surar de nou,

— Un vals! Un hopser! — exclamava — Què ve a ser això? Si m demanessis al menys la meva gran simfonia, en hora bona; però, un vals! Para ment Tobies: tu perds el seny, no sabs pas el que t dius.

Després prosseguia amb un to més pacífic:

— Creu-me, Tobies: quan hauré acabat la meva gran obra, ens podrem plegar de braços i dormir de panxa al sól. Es l'*alpha* i l'*omega* de l'harmonia. La nostra reputació serà feta. Ah! Fa temps que l'hauria enllestida aquesta peça magistral. Una sola cosa men detura: el corb.

— El corb! Però, com es possible que

aquest ditxós corb us privi d'escriure, estimat oncle? No es per ventura un aucell com els altres?

— Un aucell com els altres! — verbetejà l'oncle, indignat. — Ah! Tobies, ja ho veig: tu conspires amb els meus enemics. I tant que he fet per tu! No t'he educat com si fossis fill meu? No t'he fet de pare i de mare? No t'he ensenyat de tocar el clarinet? Ah! Tobies, Tobies, quina mala correspondència!

Parlava amb un to tant ferm de convenciment, que vaig acabar per creure-li i per maleir de tot cor aquell Hans, que així destorbava les inspiracions del meu oncle. « Si no fos aqueixa bestiota, — pensava, — la nostra fortuna seria feta. » I començava a recelar si el corb seria el dimoni en persona, tal com l'oncle s'figurava.

De vegades l'oncle Zacaries provava d'escriure; més, per una casualitat extranya i gairebé increïble, l'Hans compareixia sempre a lo millor, o bé deixava sentir la seva ronca xarracada. Aleshores el pobre home llençava la ploma amb desesperació, i, si hagués tingut cabells, sels hauria arrabaçats a grapissos: tant i tant exasperat estava. A tal punt arribaren les coses que mestre Zacaries emmanlevà el fusell del flequer Ritzer, una patraca vella, tota rovellada, i s'emboscà darrera la porta a l'aguait del maleït animal. Però aleshores l'Hans, astut com el diable, desapareixia; i així que l'oncle, tremolant de fred, com que això era a l'hivern, s'esquitllava a escalfar-se

les mans, el corb engegava immediatament el seu crit al bell davant de la casa. Mestre Zacaries corria rabent cap al carrer: ja no s veia l'Hans en palla ni en pols.

Era una comedia. Tot el poble n parlava. I com que ls meus companys d'estudi s burlaven de l'oncle; vaig veure-m obligat a lliurar més d'una batalla a la placeta. Pobre oncle! Jo l defenia a ultrança, i cada tarda solia tornar a casa amb un ull de vellut o amb el nas espinyat. Llavors ell m'esguardava amb emoció i me deia:

— Coratge, fill meu! Aviat no tindras de passar aquests treballs.

I me pintava amb entusiasme l'obra grandiosa que meditava. Era verament soperba; tot estava en ordre: primer, l'obertura dels apostols; després, el chor dels serafins en *mi bemol*; després, el *Veni Creator*, roncant entre llamps i trons...

— Però — afegia l'oncle — es precis que mori l corb! El corb es la causa de tot el mal: ja ho veus, Tobies. Si no fos ell, la meva gran simfonia estaria llesta ja temps ha i podriem viure de les nostres rendes.

II

Un vespre, al tornar de la placeta, a hora d'òlives, vaig trobar l'Hans. Havia nevat, la lluna brillava per damunt de les teulades, i no

sé quina sorda inquietut s'amparà del meu cor a la vista del corb. Arribat a casa, vaig quedar extranyat de trobar la porta oberta. Algunes llussons pampelluguejaven sobre ls vidres a tall de vesllums d'un foc que s'extingeix. Entro, crido: cap resposta! Però figureu-vos la meva sorpresa quan, al reflex de la flama, veig l'oncle, tot blau de nas i amb les orelles morades, extès de llarg a llarg en la seva poltrona, amb el fusell del nostre veí entre les cames i amb les sabates carregades de neu.

El pobre home s'havia dedicat a la caça del corb.

— Oncle Zacaries, — vaig cridar, — dormiu?

Va mig obrir els ulls i m'esguardà fixament, amb mirada ensopida.

— Tobies, — va dir-me, — l'he tingut al cap del canó més de vint vegades, i sempre desapareixia com una ombra així que jo anava a apretar la clau.

Dites aquestes paraules, va caure en un gran ensopiment. Ja l podia maurar i saccejar: ell no s posticava. Aleshores, alarmat, vaig córrer a cercar l'Haselnoss. Quan vaig aixecar el picador de la porta, el meu cor batia amb una força increïble, i, quan el truc retrunyí al fons del vestibol, els genolls me feren fallanca. El carrer estava desert. Alguns borrallons de neu voleiaven al meu entorn. Jo tremolava. Al tercer truc la finestra del doctor va obrir-se i la testa de l'Haselnoss, en estrenyencaps, s'abocà al defòra.

— Qui hi ha? — va preguntar una veu prima.

— Senyor doctor, veniu depressa a cal mestre Zacaries. Està molt malalt.

— Ah! — féu l'Haselnoss. — Me vesteixo i vinc desseguida.

La finestra s tancà. Vaig esperar encara un quart d'hora llarg, contemplant el carrer desert i escoltant el grinyolar dels penells entorn de llurs agulles rovellades, i, al lluny, un goç de corral que lladrava a la lluna. A la fi s deixaren sentir passos, i, a poc a poc, a poc a poc, algú va davallar l'escala. Varen introduir una clau al pany i l'Haselnoss, engabanyat amb una gran hopalanda grisa i duent un fanalet en forma de palmatoria a la mà, aparegué a l'umbral.

— Brrr! — va fer. — Quin fred! Ja he fet bé d'abrigar-me.

— Sí, — vaig dir; — vint minuts ha que estic tremolant.

— Me só enllestit tant depressa com he pogut, per no fer-te esperar.

Un minut després entravem a la cambra de l'oncle.

— Ep! Bona nit, mestre Zacaries, — va dir el doctor Haselnoss, lo més tranquil del món, tot apagant d'un buf la seva llanterna. — Que tal? Sembla que hem arrefregat un refredat de cervell.

Al sentir aquella veu, l'oncle Zacaries s'esparvillà com qui s deixonda.

— Senyor doctor, — va dir, — vaig a contar-vos les coses desde l principi.

— Es inutil, — saltà l'Haselnoss, tot asseient-se al davant seu en un bagul vell; — les sé millor que vós. Conec el principi i les conseqüències, la causa i els efectes. Vós avorriu l'Hans, i l'Hans us avorreix a vós. Vós el perseguiu amb un fusell i l'Hans ve a embarcellar-se a la vostra finestra per trumfar-se de vós. Ha, ha, ha! Es ben senzill: el corb no s'agrada del cant del rossinyol, i el rossinyol no pot sofrir el crit del corb.

Tot parlant parlant, prengué una polsada de la seva petita tabaquera; en acabat, encreuà les cames, sacudí ls plecs dels pitrals de la seva roba i s posà a riure, mirant amb els seus ulls malignes fit a fit l'oncle Zacaries.

L'oncle estava embadalit.

— No, — va seguir l'Haselnoss; — això no us ha de sorprendre: cada dia n veiem de fets d'aquesta mena. Les antipaties i simpaties governen el nostre món. Entreu en una taverna, en una cerveseria, aon se vulla, no importa l lloc: veieu dos jugadors en una taula, i, sense coneixe-ls, feu vots desseguit a favor de l'un o de l'altre. Quina raó teniu de preferir aquest o aquell? Cap. Ha, ha, ha! Sobre això ls savis basteixen sistemes que s perden de vista, en comptes de dir bonament: vet-aquí un gat, vet-aquí una rata, faig vots per la rata, perquè jo i ella som de la mateixa familia, perquè abans d'esser Haselnoss, doctor en

medicina, só estat rata, esquirol o talp, i en conseqüència...

No va acabar la frase. En aquell moment, havent-se ensopegat a passar per atzar a la vora seu el nostre gat, el doctor l'agafà pel clatell i el féu desaparèixer dins la seva gran butxaca amb llampanta rapidesa. L'oncle Zacaries i jo quedàrem estupefactes.

— Què n voleu fer del meu gat? — va dir a la fi l'oncle.

L'Haselnoss, en comptes de respondre, va somriure amb traces de contrarietat i balbotejà:

— Mestre Zacaries, us vui gorir.

— De primer torneu-me l gat.

— Si m'obligueu a restituir aquest gat, — va dir l'Haselnoss, — us abandono a la vostra trista sort: no tindreu un minut de repòs, no podreu escriure una nota, us aflaquireu de dia en dia...

— Però, en nom del cel, — replicà l'oncle, — què us ha fet, doncs, aquest pobre animal?

— Què m'ha fet? — contestà el doctor; i sa cara s contragué. — Què m'ha fet? Heu de saber que estem en guerra desde el principi dels sigles. Heu de saber que aquest gat resumeix la quinta-essència d'un escardot, que, jo viola, m'ofegà, d'un grevol, que, jo esbarzer, me va fer ombra, d'un esturió, que, essent jo carpi, sem va menjar, i d'un esparver, que va dragar-sem quan jo era ratinyol.

Creguí que l'Haselnoss perdia l'entèni-

ment; més l'oncle Zacaries, aclucat d'ulls, respongué després d'un llarg silenci:

— Us comprenc, doctor Haselnoss, us comprenc. Podria ser que no anessiu pas desencaminat del tot. Goriu-me... i us cedeixo el meu gat.

Els ulls del doctor espurnejaren.

— En hora bona! — exclamà. — Vaig, doncs, a gorir-vos.

Tregué un trempa-plomes del seu estoig i agafà de la llar un trocet d'estella, que va mig-partir amb destresa. Nosaltres, l'oncle i jo, miravem com treballava. Quan hagué mig-partit el troç d'estella, hala hala, va anar-lo afinant. Després va esqueixar de la seva cartera una tireta de pergami molt prim, l'ajustà entre les dues tauletes de fusta i, somrient, s'aplicà aquell instrument a la boca.

A l'oncle se li estufà la cara.

— Doctor Haselnoss, — exclamà, — sou un home singular, un home verament superior, un home...

— Ho sé, — va fer l'Haselnoss, interrompent-lo, — ho sé. Però, apagueu el foc, que cap brasa no ruentegi entre les ombres.

I, mentres jo executava aquesta ordre, va obrir la finestra de bat a bat.

La nit era glacial. Al damunt de les teulades apareixia la lluna calma i pura. La resplendor enlluernadora de la neu i l'obscuritat de la cambra produïen un efecte estrany. Veia ls negralls dels cossos de l'oncle i l'Ha-

selnoss retallar-se sobre l'antrpit de la finestra. Mil confuses sensacions m'impressionaven a l'hora.

L'oncle Zacaries esternudà. La mà de l'Haselness va estendre-s amb impaciència, indicant-li que no fes fressa. Després regnà un silenci solemniàl.

De sobte un xiulet agut atravessà l'espai: «pie-witel! pie-witel!». Després d'aquest crit, tot restà altra vegada silenciós. Vaig percebre el galop del meu cor. Al cap d'un instant se deixà sentir el mateix xiulet: «pie-witel!». Aleshores vaig comprendre que qui l produïa era el doctor amb el seu reclam. Aquesta observació m'encoratjà una mica i vaig parar ment a les més mínimes coses que passaven al meu entorn.

L'oncle Zacaries, mig encorbat, mirava la lluna. L'Haselness estava dret, immobilitat, amb una mà a la finestra i l'altra al seu reclam.

Transcorregueren ben bé dos o tres minuts. Després, tot d'una, el vol d'un aucellaç solcà l'aire.

— Oh! — esclafí l'oncle.

— Xut! — va fer l'Haselness. I el «pie-witel!» se repetí una pila de voltes amb modulacions estranyes i precipitades.

Dos cops l'aucell fregà lleument la finestra amb vol rapid, inquiet. L'oncle Zacaries va fer acció d'agafar el seu fusell, més l'Haselness li amparà la munyeca, mormolant: — Sou boig? — Amb això l'oncle s'contingué;

i el doctor redoblà les seves xiulades amb tant d'art, escarnint el piular del pegareborda encletxat a la trampa, que l'Hans, volatejant a dreta i esquerra, acabà per entrar dins la nostra cambra, atret sèns dubte per una curiositat singular, que li pertorbava l cervell. Vaig sentir com les seves dues potes queien feixugament sobre l pis. L'oncle Zacaries llençà un crit i s precipità sobre l'aucell, que se li esmunyí d'entre les mans.

— Malfener! — exclamà l'Haselnoss, tancant la finestra.

Ja era hora. L'Hans esvolategava entre les vigues del sostre. Després d'haver donat cinc o sis voltes, se tirà contra un vidre amb tanta força, que s'escorregué finestra avall tot estabornit, procurant arrapar-se amb les ungles als llistons. L'Haselnoss encengué rapidament la candela, i aleshores vaig veure l pobre Hans entre les mans de l'oncle, que li estrenyia l coll amb un entusiasme frenetic.

— Ha, ha, ha! Ja t tinc, ja t tinc!

L'Haselnoss acompanyava aquelles rialles.

— Ha, ha, ha! Esteu content, mestre Zacaries? Esteu content?

Mai he vist una escena més esborronadora. La cara de l'oncle s'era tornada carmesina. El pobre corb estirava les potes, agitant les ales a faisó d'una gran papellona nocturna, i el tremolí de la mort li extremia i esbullava les plomes.

Aquest espectacle m feia horror i, per no

presenciar-lo, vaig amagar-me al fons de tot de la cambra.

Un cop passat el primer moment d'indignació, l'oncle Zacaries tornà al seu estat normal.

— Tobies, — va dir; — el diastre ha rendit els seus comptes: ja l perdono. Aguanta l'Hans davant dels meus ulls. Ah! Me sento revivre. Ara, silenci, escolteu.

I mestre Zacaries, amb el front inspirat, s'assegué gravement al clavicordi. Jo estava davant d'ell i aguantava l corb pel bec. Darrera meu l'Haselnoss aixecava la candela. No s pot imaginar un quadro més soperb que l que formaven aquestes tres figures, l'Hans, l'oncle Zacaries i l'Haselnoss, sota les altes i corcades vigues del sostre. Jo les veig encara, aclarides amb una llum tremolosa, entre mig dels nostres vells mobles i de llurs ombres, que fluctuaven sobre la decrepita paret.

Als primers acords l'oncle semblà transfigurar-se: els seus grossos ulls brillaren d'entusiasme. No tocava davant nostre, sinó en una catedral, davant d'immens auditori, per Déu mateix.

Quin cant més sublim! Tant aviat ombri-
vol, com patetic, com desgarrador, com re-
signat. Després, tot d'un plegat, en mig dels
sanglots, l'esperança desplega ses aies d'or i
atzur. Oh Déu! Es possible concebir coses tant
grandioses?

Era un requiem, i durant una hora l'inspiració no desamparà un sol segon l'oncle Zacaries.

L'Haselnoss ja no reia: a poc a poc la seva cara burlesca havia pres una expressió indefinible. Vaig creure que s'enternia; però desseguit vaig reparar que feia moviments nerviosos i que cloïa l puny, i vaig adonar-me de quelcom que debategava dintre ls faldons de la seva hopalanda.

Quan l'oncle, abatut amb tantes d'emocions, reclinà l front en el clavicordi, el doctor tregué de la seva gran butxaca l gat, que acabava d'escanyar.

— Ha, ha, ha! — va fer. — Bona nit, mestre Zacaries, bona nit. Cadascú de nosaltres té la seva peça. Ha, ha, ha! Heu fet un *requiem* pel corb Hans: ara podeu fer una *alleluia* pel vostre gat. Bona nit.

L'oncle estava tant abatut que s limità a saludar amb un moviment de cap, tot fent-me senyal de que acompanyés el doctor.

Aquella mateixa nit va morir el duc Ieri Peter, segon d'aquest nom.

Quan l'Haselnoss atravessà l carrer, vaig sentir que les campanes de la catedral bogaven lentament. A l'entrar de nou a la cambra de l'oncle Zacaries, el vaig trobar dret.

— Tobies, — va dir-me amb greu accent, — fica-t al llit, fica-t al llit, fill meu. Ja estic refet. Es precis que escrigui aquesta nit totes aqueixes coses, per por de que no se m'oblidessin.

Cuítí a creure-l i mai he dormit millor.

L'endemà, cap a nou hores, va despertar-me un gran esvalot. Tota la vila estava aixecada. No s parlava sinó de la mort del gran duc.

Mestre Zacaries fou cridat al castell. Li encarregaren el requiem de Ieri Peter II, obra que li valgué, a la fi, el de tants anys ambicionat carrec de mestre de capella. Aquell requiem no va ser altre que l del Hans. De manera que l'oncle Zacaries, que s'era convertit en un personatge d'ençà que podia gastar mil *thalers* cada any, me deia a voltes a l'orella:

— Ah nebot! Si sabessin que l vaig compondre pel corb el meu famós *requiem*, prou que encara hauria d'anar a tocar el clarinet per les festes de poble. Ha, ha, ha!

I el seu gros ventre galopava de satisfacció.

EL BURG-MESTRE A LA BOTELLA

SEMPRE he professat una alta estima, i adhuc una mena de veneració, al noble vi del Rhin. Es un vi que bull i espurneja com el xampany, escalfa l cor com el Borgonya, amoro-seix la gorja com el Burdeus, enardeix l'ima-ginació com els brous d'Espanya i enterneix com el Lacrima-christi; i, per sobre tot això, es un vi que fa somniar, que extén als nostres ulls l'ample camp de la fantasia.

En 1846, a darreries de la tardor, vaig deci-dir-me a fer un pelegrinatge al Johannisberg. Vaig muntar a cavall d'una pobra róssa xucla-da de costats, en cada una de les seves baumes intercostals vaig encabir-hi una citrella de llauna, i d'aquesta faisó vaig emprendre l viat-ge a petites jornades.

Oh! Quin espectacle més hermós el de la veremal Sempre portava una citrella buida i una altra de plena. Així que deixava una

boria, ja se men presentava una altra en perspectiva. No tenia més pena que la de no poder compartir el meu goig amb un bon mosquit.

Una tarda, a entrada de fosc, quan el sol acabava de pondre-s i extenia encara alguns raigs escadussers per entre ls pampols de les vinyes, vaig sentir darrera meu el trot d'un cavall. Vaig decantar-me una mica a la dreta, per deixar-li pas, i, amb gran sorpresa, vaig descobrir que l meu seguidor no era altre que el meu amic Hoppel, el qual va prorrompre en una exclamació de joia així que m vegé.

Ja l coneixeu l'Hoppel, amb aquell nas molçut, aquella boca especial, tant propria pel tast, i aquell ventre de tres pisos. Semblava l bon Sileny perseguint el déu Bacus. Amb quin transport ens abraçarem!

L'Hoppel viatjava amb el mateix objecte que jo. Distingit aficionat, volia fixar la seva opinió sobre l color d'alguns mostos que sempre li havien deixat cert dubte. Varem seguir, doncs, la marxa en companyia.

L'Hoppel estava bojalment alegre i va traçar l'itinerari que havíem de seguir per entre les vinyes del Rhingau. De tant en tant ens aturavem per dir quelcom a les nostres citrelles i per escoltar el silenci llunyà.

La nit era força entrada quan arribàrem a una caseta arrupida a les faldes d'una coma. Saltàrem en terra i l'Hoppel va guaitar per una petita finestra, que s'obria quasi a ran

del sòl. Una llantia encesa brillava sobre una taula i aprop de la taula dormia una vella.

— Hei! — va cridar el meu camarada. — Obriu, l'avia, obriu!

La vella va fer un sur, s'aixecà i, acostant-se a la finestra, va aplacar la seva cara pansida sobre un dels vidres. Se l'hauria poguda pendre per un d'aqueixos antics retrats flamencs, on l'ocre i el bistre s disputen el predomini.

Així que ns hagué distingits, va ganyotejar un a manera de somriure i ens obrí la porta.

— Entreu, senyors, entreu, — va dir amb veu trontollosa. — Vaig a fer llevar el meu fill. Ben vinguts!

— Una gaveta de gra pels nostres cavalls i un bon sopar per nosaltres, — ordenà l'Hippel.

— Està bé, està bé, — va fer la vella precipitadament.

I se n'anà a petits passos; i varem sentir que pujava una escala més alzinada que la de Jacob.

Restàrem sols durant alguns minuts en una sala baixa i fumada.

L'Hippel va córrer a la cuina i vingué a comunicar-me que a la xemeneia havia constatat la presència d'alguns quaters de porc.

— Soparem, oidà, soparem, — va dir tot amoixant-se l ventre.

Els taulons de l'emposticat carinaren sobre ls nostres caps, i desseguit un jove vigorós, vestit no més amb pantalons, nu de pit i

estarrufat de cabells, obrí la porta, se passejà una mica i sortí sense dir-nos paraula.

La vella encengué foc i el llard se posà a riure a la paella.

A la fi sens serví el sopar: un pernil flanquejat de dues botelles, una de vi negre i una de vi blanc.

— Quin preferiu? — preguntà l'hostalera.

— Cal provar-los tots dos, — respongué l'Hippel, parant el vas.

La vella va servir-li vi negre. A mi també me n'omplí el got.

Férem el tast. Era un vi aspre i fort. Tenia jo no sé quina mena de gust particular, una sentor com de verbena, de xiprer... En vaig beure algunes gotes i una tristesa profunda s'amparà de la meva ànima. L'Hippel, en canvi, va fer cliquejar la llengua amb aire de satisfacció.

— Famós! — va dir. — Famós! D'ont el treieu, l'avia?

— D'una boria de per aquí mateix, — contestà la vella amb un estrany somriure.

— Famosa boria! — reparà l'Hippel, omplint-se ras a ras el got altra vegada.

Va semblar-me que bevia sang.

— Per què fas aqueix dimontri de cara? — va dir-me l'Hippel. — Que tens alguna cosa?

— No, — vaig respondre; — però... no m'agrada el vi negre.

— Bah! No hi ha que disputar sobre gustos, — féu ell, tot buidant la botella; i, picant

sobre la taula: — Del mateix! — va cridar. — Sempre del mateix, i, sobre tot, re de trafiques, xamosa mestressa. Mireu que hi entenc. Redés! Aquest vi m reanima: es un vi generós.

Dit això va recalcar-se al respall de la cadira. Me va semblar que la seva cara s descomponia. Vaig buidar d'una sola tirada la botella de vi blanc, i aleshores l'alegria m tornà al cor. La preferència que tenia l meu amic pel vi negre me va semblar ridícula, però... excusable.

I varem seguir bevent fins a la una de matinada, ell del negre, jo del blanc.

La una de matinada! Bella hora d'audiència de la senyora Fantasia. Es quan les falornies de l'imaginació ostenten ses robes diafaniques, brodades de cristall i d'atzur com les de la mosca, l'escarbat i l'espia-dimonis de les aigues moixes.

La una! Es l'hora en que la musica celestial fa pessigolles a l'orella del somniador i revela a la seva ànima l'armonia de les esferes invisibles. Es l'hora en que les rates ronden, l'hora en que la xuta desplega ses ales de plomiçol i passa silenciosament per sobre ls nostres caps.

— Es la una, — vaig dir al meu company. — Cal que anem a descansar, si es que volem marxar demà.

L'Hippel s'aixecà balandrejant.

La vella va acompanyar-nos a una cambra

de dos llits i ens donà la bona nit, desitjant-nos bella dormida.

Ens varem despullar. Jo m vaig encarregar d'apagar el llum i vaig esser el darrer de ficar-me al llit. Tot just m'era ajegut que ja l'Hippel dormia profundament. El seu respir semblava l buf de la tempesta. Jo no podia aclucar l'ull: mil figuretes gracioses donaven voltes entorn meu. Els gnoms, els dimoniets i les bruixes del *Walpurgis* trenaven dalt del sostre llur dansa cabalística. Oh singular efecte del vi blanc!

Tant desvetllat estava que m vaig llevar, vaig encendre la meva bombeta i, mogut d'una invencible curiositat, vaig acostar-me al llit de l'Hippel. Quin dormir el seu! Tenia la cara vermella, la boca entrebadada. La sang feia saltar sos polsos; sos llavis se movien com si volgués parlar. Vaig romandre una llarga estona immobilitat a prop seu: hauria volgut introduir la meua vista fins al fons de la seva ànima; però l sòn es un misteri impenetrable, que guarda ls seus secrets igual que la mort.

Tant aviat la cara de l'Hippel expressava terror, com tristesa, com melangia. A voltes se contreia com per plorar. I aquella xamosa cara, feta pera esclatar de riure, tenia un caracter d'allò més extrany sota l'impressió del dolor.

Què passava al fons d'aquell abisme? Jo prou veia pujar a la superfície algunes ones;

més, d'aon venien les profundes commocions?

Tot d'un plegat el dorment s'incorporà, ses parpelles s'obriren... i vaig veure que tenia ls ulls en blanc. Els muscols del seu rostre s'extremiren, sa boca féu acció de voler llençar un crit d'horror... Després el gros home caigué associat al llit, i vaig sentir que sanglotava.

— Hippel, Hippel! — vaig cridar, cuitant a abocar-li un cantí d'aigua al cap.

Aleshores se despertà.

— Ah! — va dir. — Alabat sia Déu! No ha sigut més que un somni. Gracies, amic Ludwig, gracies d'haver-me despertat!

— En hora bona, — vaig fer jo; — però m'has d'explicar el teu somni.

— Oh, prou! Sí, demà. Ara deixa-m dormir: tinc sòn.

— Hippel, ets un ingrát: demà no t recordaras de res.

— Vata! Tinc sòn. No estic per orgues. Deixa-m estar, home, deixa-m estar!

Jo no volia soltar la presa.

— Hippel, tornarás a caure en el teu somni, i aquesta vegada t'hi abandonaré sense misericordia.

Aquestes paraules produiren un efecte admirable.

— Recaure en el meu somni! — exclamà, saltant del llit — Apa, la meva roba! El meu cavall! Marxem! Aquesta casa es maleïda.

Tens raó, Ludwig: el diable habita entre aqueixes parets. Anem, anem's-en!

Va vestir-se precipitadament. Quan estigué llest vaig deturar-lo.

— Hippel, — vaig dir-li; — per què hem de fugir? No són més que tres hores de matinalda. Veuras: tranquilisem-nos.

Vaig obrir una finestra i els aires frescos de la nit, penetrant en la cambra, esvairen els terrors del meu company. Aleshores va recolzar-se a l'antrap i va fer-me la següent relació:

— Ahir — digué — varem parlar de les més famoses vinyes del Rhingau. Encara que mai he recorregut aquest país, el meu esperit sen preocupà sèns dubte, i el vi gros que hem begut donà color d'ombra a les meves idees. Però la cosa més espatarrant es que en el meu somni m'imaginava ser el burg-mestre de Welche, una vila veïna, i m'identificava de tal manera amb ell, que ten podria fer la descripció igual que de mi mateix. Era un home de mitjana alçaria i quasi tant groixut com jo. Portava una vestimenta de grans solapes amb botons de couro; al llarg de les cames hi duia una altra filera de botons petits, capsats de ferro; un berret de tres bécs cobria la seva testa calbuda. En fi, era un home d'una gravetat estúpida, un home que no bevia més que aigua, que no tenia amor sinó al diner i que no pensava més que en augmentar les seves propietats.

Així com m'havia endossat el vestuari del

burg-mestre, així també m'havia apropiat el seu caracter. Com m'hauria avorrit jo mateix si m'hagués pogut conèixer! Ja t prometo, Hippel, que m'era tornat un bon animalaç de burg-mestre. ¿No val més viure gaiament i burlar-se del pervindre, que no pas estivar escuts sobre escuts i criar mala sang? Però no hi ha que dar-hi voltes: vete-m allà burg-mestre. M'aixeco del llit, i la primera cosa que m'inquieta es si ls meus jornalers treballaran o estaran gandulejant a la meva vinya. Agafo una crosta de pa per desdejunar-me... Una crosta de pa! Es precis esser lladre, coquí! Jo, que cada matí menjo la meva costella i bec la meva ampolla de vinet! En fi, es igual. Prenç... es a dir, el burg-mestre pren una crosta de pa i se la fica a la butxaca. Encomana a la seva vella majordoma que escombri la cambra i que faci l'esmorzar per les onze: un esmorzar de bullit i patates, me sembla, un esmorzar miserable; però res importa. L'home surt. Te podria fer la descripció del camí i de la montanya,—prosseguí l'Hippel.—Els tinc dintre ls ulls. Es possible que un hom en somnis pugui figurar-se aixís un paisatge? Veia camps, jardins, prats, vinyes. Pensava: aquest es el troç den Pere, aqueix altre den Jaume, el de més enllà de l'Enric; i m'aturava davant d'algun d'aquells sallons, exclamant: «Dimontri! El tremol den Jacob s'es fet soperb»; i una mica més lluny: «Diabluix! Aquesta vessanada de terra me con-

vindria d'allò més». Però mentrestant experimentava una mena d'estupor, un mal de cap indefinible. Vaig apretar el pas. Com era ja matí entrat, tot-d'una va sortir el sol i la calor se féu molt forta. Jo seguia un corriol que s'enfilava costa amunt, a través de les vinyes. Aquell viarany anava a parar darrera les ruïnes d'un antic castell, i, una mica més enllà, se veien les meves quatre vessanes de terra. M'afanyava per arribar-hi. Quan vaig esser al castell, m'estava ofegant de fatiga i vaig aturar-me per pendre alè. La sang brunzia en les meves orelles i el cor batia contra'l meu pit com a mall sobre enclusa. El sol cremava igual que foc. Vaig voler reprendre'l meu camí; però, tot d'un plegat, vaig sentir-me ferit com d'un cop de massa, vaig rodolar darrera un pany de mur i vaig comprendre que acabava de sofrir un atac d'apoplexia.

Aleshores una ombrivola desesperació s'amparà de mi. «Só mort, — vaig pensar. — El diner que he arreconat amb tantes penes i treballs, els arbres que he conreat amb tant de mirament, la casa que he bastida, tot, tot perdut: tot passa als meus hereus. Aqueixos miserables, a qui no hauria volgut donar un *kreutzger*, van a enriquir-se a costes meves. Ah! Bo de traidors, com vos alegrareu de la meva desgracia, com arrabaçareu les claus de la meva pitrera, com us repartireu els meus béns, com us barrotareu el meu or! I jo, jo

assistiré al ripium-rapium. Quin suplici més horrorós!»

Vaig sentir que la meva ànima s'anava desprenent del cadavre; però restà dreta al seu costat. I aquella pobra ànima de burg-mestre va veure que el seu cadavre tenia la cara blava, i les mans grogues.

Com feia una calor molt forta i una suor de mort regalava del front, grosses mosques se posaren sobre el rostre. N'hi hagué una que s'ficà nas endins, i el cadavre no s'posticà. Aviat tota la cara n'quedà coberta, i l'ànima, desolada, no podia esquivar-les!

Ella restava allí, allí, durant uns minuts, que li semblaven sigles. El seu infern començava. Passà una hora. La calor anava sempre en augment. Ni un alè d'aire, ni una boireta al cel.

Aparegué una cabra damunt de les enderroques. Esbrotava les eures i l'herbam selvatge que creixia en mig de les runes. Quan va passar a prop del meu pobre cos, pegà un bot de costat; després, s'atançà de nou, obrí sos grossos ulls amb inquietut, ensumà entorn i prosseguí el seu indecís trescar per la cornisa d'una torricel·la. Un pastor xaval, que s'ataia de la bestia, acudí a emmenar-se-la; més, al veure el cadavre, llençà un gran crit i s'arrencà a córrer, cames ajudeu-me, cap a la vila.

Va passar una altra hora llarga com l'eternitat. A la fi varen sentir-se xiu-xius i remor de passos darrera el cercat, i la meva ànima va

veure pujar lentament, lentament, el senyor jutge de pau seguit del seu secretari i de moltes altres persones. Al reparar-me, varen fer una exclamació:

— Es el burg-mestre!

El metge s'atançà al meu cos i n'esquivà les mosques, que volaren formant torbellí, com un eixam d'abelles. Esguardà el cadavre, aixecà un braç ja enravenat, i després digué amb indiferència:

— El burg-mestre ha mort d'un atac d'apoplexia fulminant. Deu estar així desde primeres hores del matí. Cal treure-l d'aquest lloc i enterrar-lo com més aviat millor, car la calor que fa accelera la descomposició.

— En bona fe, — va dir el secretari, — aquí, per entre nós, el comú no perd pas una bella basa. Era un coquí, un imbecil, un home que no entenia en res.

— Sí, — afegí el jutge, — en res, ben res; i això que tenia traces de criticar-ho tot.

— No es extrany, — digué un altre, — poc que hi ha cap gamarús que no s'cregui fi d'enteniment.

— Convé fer venir aviat els que han de portar el cadavre. Bon feix hauran de tragar. Aquest home tenia més tripa que cervell.

— Vaig a extendre l'acta de defunció. A quina hora fixarem la mort? — preguntà el secretari.

— Floqueu-hi a les quatre.

— Gran escanya-pobres! — va dir un pagès.

—Anava a espiar els seus jornalers, per cercar pretext d'escatimar-los alguns sous a fi de setmana.

Després, creuant els braços sobre el pit i mirant el cadavre:

— I, doncs, burg-mestre, — va fer, — de què t serveix ara l'haver expremuda la pobriçalla? No per això t'ets deslliurat de la dalla de la mort.

— Què duu a la butxaca? — va dir un altre. Sortí el meu rosegó de pa.

— Heus-aquí amb que s desdejunava!

Tothom esclatà a riure.

Conversant d'aquesta manera, aquells mestres se dirigiren cap a la sortida de les ruïnes. Encara la meva ànima ls va sentir alguns instants. El soroll anà extingint-se a poc a poc. Vaig restar altra volta en la soletat i el silenci.

Les mosques tornaren a milers.

No sabia dir el temps que passà, — afegí l'Hippel. — En el meu somni els minuts eren inacabables.

A la fi ls traginers arribaren i maleïren el burg-mestre, tot aixecant el meu cadavre. L'ànima del pobre home ls va seguir, submergida en un dolor inexplicable. Vaig redavallar el camí per ont havia vingut; però aquesta vegada veia davant meu el meu cos, portat en una llitera.

Arribats davant de casa, vaig trobar-hi molta gent que m'esperava, i vaig conèixer els meus cosins i cosines fins a la quarta generació.

El baiard fou deixat a terra. Tothom me visurà.

— Es ben bé ell, — deia l'un.

— Es ben mort, — deia l'altre.

També va comparèixer la meva majordoma, i, ajuntant les mans amb aire patetic:

— Qui hauria pogut preveure tal desgracia? — exclamà. — Un home gras i gros i ben portat! Que poca cosa som en aquest món!

Aquesta va ser la meva oració funebre.

Varen entrar-me en una cambra i m'extingueren sobre un llit de palla.

Quan un dels meus cosins arrabassà les claus de la meva pitrera, volguí llençar un crit de rabia. Desgraciadament les ànimes no tenen veu. En fi, estimat Ludwig, vaig veure obrir el meu secreter, comptar els meus diners, evaluar els meus credits. Vaig veure posar segells judicials per tot arreu; vaig veure com la meva majordoma afanava d'amagatotis les més hermoses peces del meu parament. I, per més que la mort m'havia fet quiti de tota necessitat, no podia menys de dol-dre-m amb la major recança adhuc de les petites monedes de coure que veia desaparèixer.

Van despullar-me, varen revestir-me d'una trista camisa, varen clavar-me entre quatre posts, i vaig assistir als meus propis funerals.

Quan m'arriaren a la fossa, la desesperació s'amparà de la meva ànima. Tot estava perdut! Aleshores tu m'has desvetllat, Ludwig, i

encara m sembla que sento caure la terra sobre l meu bagul.—

L'Hippel callà; i vaig veure que una esgarifança recorria tot el seu cos.

Romanguerem llarga estona cap-ficats, sense canviar cap paraula. El cant d'un gall va advertir-nos que la nit tocava a sa fi. Se diria que les estrelles s'anaven esborrant amb l'aproximació del dia. Altres galls llençaren a l'espai llurs crits penetrants, responent-se de corral a corral. Un goç de guarda sortí del seu barracot per fer la seva ronda matinera. Després una alosa, encara endormiscada, gorgejà algunes notes de sa alegre cançó.

—Hippel,— vaig dir al meu company;— es hora de marxar, si volem aprofitar la fresca.

—Es veritat,— va fer ell,— però primer hem de fer córrer la dent.

Baixàrem. L'hostaler estava vestint-se. Quan s'hagué posat la brusa ns serví les sobres del nostre apat, omplí una de les meves citrelles de vi blanc i l'altra de vi negre, ensellà les nostres dues ròsses i ns acomiadà, desitjant-nos feliç viatge.

Encara no erem a mitja lleuga de l'hostal que l meu amic Hippel, sempre assedegat, begué un giop de vi negre.

—Brrr!— va fer, com assaltat d'un vèrtic.
—El meu somni, el meu somni de la nit!

I va posar el seu cavall al trot pera fugir d'aquella visió, que s pintava amb extranys caracters en la seva fesomia. Jo l vaig seguir

de lluny. El meu pobre rocinant reclamava certs miraments.

El sol apuntà. Una tinta entre blanca i rosada invadí l'atzur fosc del cel i les estrelles se perderen en mig d'aquella llum esplendorosa com una sorrada de perles que s'enfonsa dins la mar.

Als primers llustres del matí l'Hippel aturà son cavall i va esperar-me.

—No sé pas— va dir — quin diable d'idees més llòbregues se són amparades de mi. Aquest vi deu tenir alguna virtut singular: me va bé a la gorja, però m danya l cervell.

— Hippel, — vaig respondre-li, — desenganyem-mos: no sens pot pas ocultar que certs líquids enclouen els principis de la fantasia i fins de la fantasmagoria i tot. He vist homes alegres tornar tristos, homes tristos tornar alegres, homes de talent devenir estúpids i vice-versa, no més que permor d'alguns vasos de vi al pap. Es un misteri profon; però, qui serà tant insensat que gosi posar en dubte l poder magic de la botella? No es per ventura l ceptre d'una força superior, incomprendible, davant de la qual hem d'abaixar el front tots, ja que tots en rebem sovint l'influencia divina o infernal?

L'Hippel regonegué la força de les meves raons i restà silenciós, com perdut en un immens ensomni.

Caminavem per un estret viarany que serpenteja per les ribes de la Queich. Els au-

cells deixaven sentir les seves refilades; la perdiu escotxejava, amagant-se sota ls amples pampols de les vinyes. El paisatge era magnífic. La riera mormolava, tot escorrent-se per torrentets i xaragalls. A dreta i esquerra s'extenien les bories, carregades de soperbiosa fruitada.

La nostra ruta feia un recolze al tombant de la montanya. Tot d'un cop el meu amic Hippel quedà immobilitat, amb la boca oberta i les mans exteses en actitud d'estupor. Després, ràpid com una fletxa, se girà per fugir; més jo vaig agafar la brida del seu cavall.

—Hippel, què tens?—vaig cridar.—Es que veus a Satanas en emboscada davant teu? Es que l'àngel de Balaam ha fet llampeguejar el seu glavi als teus ulls?

—Deixa-m, deixa-m estar! —digué ell, maldant.—El meu somni! El meu somni!

—Anem, calma-t, Hippel; calma-t. El vi negre té sens dubte nocives propietats. Pren-ne un glop d'aquest altre. Aquest es un brou generós, que desterra del cervell de l'home les negres idees.

Begué avidament. El líquid benefactor restablí l'equilibri entre les seves facultats.

Pel camí varem llençar el vi negre, que s'era tornat com tinta. Tot engolant-se terra endins, va formar grans bombolles i vaig creure sentir sords bramuls, veus confoses i sospirs, però tant febles que s'hauria dit que venien d'una regió llunyana i que no ls podia

recullir la nostra orella de carn, sinó que més aviat entraven per les fibres més íntimes del cor. Era l darrer sospir d'Abel quan el seu germà l'abaté sobre l'herba i la terra s'abeurà de sang.

L'Hippel estava massa commogut per parar ment en aquest fenomen, però jo n vaig quedar fortament impressionat. A l'ensem vaig veure que un aucell negre, gros com el puny, eixia d'una garrotxa i s'escapava llençant una xisclada de terror.

— Sento — va dir aleshores l'Hippel — que dos principis contraris lluiten dintre l meu cor: el blanc i el negre, el principi del bé i el del mal. Anem's-en.

Proseguirem la nostra via.

— Oh Ludwig, — va afegir el meu camarada, — passen en aquest món unes coses tant estranyes que l'esperit no pot menys d'humiliar-se, tremolant. Ja sabs que mai he estat en aquest país. Doncs bé: ahir vaig somniar i avui veig amb mos propis ulis aixecar-se davant meu la fantasmata del meu somni. Mira-t aquest paisatge: es el mateix que vaig veure tot dormint. Vet-allà les ruïnes de l'antic castell, on vaig sofrir l'atac de feridura. Vet-allà l corriol que vaig seguir, i més enllà hi ha les meves quatre vessanes de vinya. No hi ha pas un arbre, un rec, ni una garrotxa, que no regonegui com si ls hagués vistos cent voltes. Quan haurem tombat la colzada del camí, descobrirem al fons de la vall la vila de

Welche. La segona casa, a mà dreta, es la del burg-mestre. Té cinc finestres en la part alta de la fatxada, i, abaix, quatre i la porta. A banda dreta de casa, es a dir, de la casa del burg-mestre, veuras la masoveria amb la seva cort. Allí es aon solia tancar els meus ramats i el bestiar boví. Part d'arrera, en un patiet, sota un ample cobert, hi tinc una premsa de dos cavalls. En fi, estimat Ludwig, tal com só, vetem-aquí resucitat. El pobre burg-mestre t'esguarda amb els meus ulls i et parla amb la meva boca; i si no m recordés de que abans d'esser burg-mestre, lladre, avariçió i ric propietari, só estat l'Hippel, l'amic de passar-se-la bé, dubtaria certament en dir qui só, ja que totes les coses que atalaio m fan memoria d'una altra existencia, unes altres habituts i unes altres idees.

Tot passà com l'Hippel havia predit. Ve-gerem al lluny la vila al fons d'una hermosa vall, entre-mig de dues riquissimes bories. Les cases estaven disperses per les riberes del riu. La segona, a mà dreta, era la del burg-mestre.

Totes les persones que trobavem, l'Hippel tenia una vagarosa remembrança d'haver-les conegudes. Adhuc algunes li semblaren tant familiars, que estigué a punt de cridar-les per llurs noms; però l mot restà a la punta de sa llengua sense poder acabar de despullar-se d'altres records que s'hi barrejaven. Altra-ment, reparant l'indiferenta curiositat amb

que tothom ens mirava, l'Hippel va persuadir-se de que estava inconegut i de que la seva cara era una mascara que ocultava completament l'ànima del difunt burg-mestre.

Desmontàrem en un hostal que l meu amic m'indicà com el millor de la vila: pla que ell el coneixia ja de temps.

Nova sorpresa. La mestressa de l'hostal era una grossa comare, viuda de molts anys, la qual el burg-mestre havia festejada, convidant-la a segones nupcies. L'Hippel va experimentar impulsos d'abraçar-la. Totes les antigues simpaties se desvetllaren de cop i volta dins el seu cor. Amb prou feines conseguí moderar-se. El veritable Hippel combatia en ell les tendències matrimonials del burg-mestre; i així, doncs, va limitar-se a demanar, amb el seu aire més ben-agradós, un bon esmorzar i el millor vi d'aquells indrets.

Un cop estiguerem entaulats, una curiositat ben natural portà l'Hippel a informar-se de les coses esdevingudes després de la seva mort.

— Mestressa, — va dir a l'hostalera, amb un somriure afalagador, — ¿no haurieu pas conegut per ventura l vell burg-mestre de Welche?

— Voleu dir aquell que morí ara fa tres anys d'un atac d'apoplexia? — preguntà ella.

— Precisament! — respongué l meu camarada, deixant caure sobre la dama una mirada inquisitiva.

— Ail Si l'he conegut! — exclamà la coma-

re. — Bo d'extranyot! Un vell lladre, que m volia maridar! Jo hagués sabut que havia de morir-se tant aviat, prou hauria acceptat. Figureu-vos que m proposava una donació mutua a favor del sobre-vivent!

Aquesta resposta desconcertà bona mica l meu amic Hippel. L'amor propi del burg-mestre se sentia horriblement trepitjat dintre l seu cor. A pesar de tot, va contenir-se.

— Essent així, doncs, mestressa, no use l'estimaveu? — va fer.

— Com es possible estimar un home lleig, brut, repugnant, lladre, coquí?

L'Hippel s'aixecà pera guaitar-se al mirall.

I, veient l'alambor de ses galtes plenes i rodones, dirigí un somriure a sa propria cara i s'assegué de nou davant d'un pollastre, posant-se a trinxar-lo.

— El fet de la veritat— va dir— es que, mal que l burg-mestre fos lleig i carnús, tot això no prova res contra mi.

— Que potser serieu parent seu? — va preguntar l'hostalera, tota extranyada.

— Jo? Ni tampoc mai l'he conegut! No més dic que ls uns són lletjos i els altres bonics... i que, perquè un hom tingui l seu nas al mig de la cara com el vostre burg-mestre, això no es motiu de que s'hi retiri gens ni gota.

— Oh! No, — va dir la comare, — no hi teniu cap aire de familia.

— Per altra part, — afegí l meu camarada,

—jo no n ting re d'avariciós, i heus-aquí una bona prova de que no só l vostre burg-mestre. Porteu dues botelles més del vostre millor vi.

L'hostalera va sortir, i vaig aprofitar l'ocasió per advertir a l'Hippel que no s deixés esquitllar a conversacions que podien traïr el seu incognit.

—Ai ai! Per qui m prens tu, Ludwig? — exclamà tot alterat.—Sapigues que no só més burg-mestre que tu, i la prova es que ls meus papers estan en regla.

Va treure-s el passaport. L'hostalera tornà a entrar.

—A veure, mestressa, — va dir ell; — digueu-me si aquestes senyes se convenen amb les del vostre burg-mestre.

I va llegir:

—Front regular, nas gros, llavis molçuts, ulls grisos, estatura alta, cabell bru...

—Si fa no fa, — va dir la dama, — llevat de que ell era pelat de cap.

L'Hippel passà la mà pels seus cabells i exclamà:

— El burg-mestre era pelat de cap i no crec que ningú s'atreveixi a sostenir que jo ho só.

L'hostalera cregué que l meu amic era boig; però, com ell s'aixecà i pagà, ella no va dir res.

Arribat a la llinda de la porta, l'Hippel se girà cap a mi i va dir-me amb veu brusca:

— Marxem!

— Un instant, caret, — vaig respondre-li; — vas immediatament a guiar-me al cementiri on reposa l burg-mestre.

— Oh! No! — exclamà. — No, mai! Vols precipitar-me a les urpes de Satanas? Jo, dret sobre la meva pròpia tomba! Això fóra contrari a totes les lleis de la natura. No ten fas compte, Ludwig?

— Calma-t, Hippel, — vaig dir-li. — En aquest moment estas baix l'imperi de poders invisibles. T'amallen amb les seves xarxes delicades i transparents, tant transparents i delicades que ningú pot arribar a ovirar-les. Cal fer un esforç per destruir-les, es precis restituir l'ànima del burg-mestre, i això no es possible sinó sobre sa pròpia tomba. Voldries esser tu l robador d'aquesta pobra ànima? Això seria un furt manifest. Conec massa la teva delicadesa per suposar-te capaç d'una tal infamia.

Aquests arguments invencibles el decidiren.

— Està bé, — va dir; — sí: tindrèl coratge de posar les meves petjades sobre aqueixes desferres, de les quals carrego amb la més pesada meitat. No vulga Déu que sem pugui imputar un tal lladrocini. Segueix-me, Ludwig: vaig a portar-t'hi.

Caminava a passos rapids, precipitats, el barret a la mà, els cabells espargits al vent, agitant els braços, allargant desmesuradament les cames, igual que un infeliç que va a exe-

cutar el darrer acte de la seva desesperació i s'excita ell mateix per no defallir.

Primer travessàrem alguns carrerons; desseguit, el pont d'un molí, que amb sa pesanta roda batia i esqueixava un blanc llençol d'escuma; després seguïrem un caminal que recorria un prat; i, finalment, arribàrem, darrera la vila, al peu d'una muralla braument alta, revestida de molça i de clematides. Allò era l cementiri.

A l'un dels cantons s'aixecava l'ossera; a l'altre, una caseta voltada d'un petit jardí.

L'Hippel se ficà cambra endins. Allà hi havia l fossar. De llarg a llarg de les parets se veien corones de perpetuïnes. El fossar estava esculpint una creu i tant absort en el seu treball, que s'aixecà tot espantat quan aparegué l'Hippel. El meu camarada sel mirà de fit a fit amb uns ulls que degueren esporuguir-lo. El cas es que l'home restà alguns instants com paralitzat.

— Bon home, — vaig dir-li, — meneu-nos a la tomba del burg-mestre.

— Es inútil, — saltà l'Hippel; — ja sé ont es.

I, sense esperar resposta, obrí la porta que donava al cementiri i s'arrencà a córrer com un insensat, saltant per damunt de les tombes i cridant:

— Es allí... aquella... ja hi som!

Sens dubte l posseïa l'esperit del mal. A son pas va tombar una creu blanca, coronada de roses: la creu d'un infant.

El fossar i jo l seguíem de lluny.

El cementiri era força gran. Unes herbes grasses, molçudes, d'un verd fosc, s'alçaven fins a tres peus del sòl. Els xiprers arrocegaven per terra sa llarga cabellera. Però lo que m va més impressionar tot seguit va ser un cios, tancat entre l mur i una reixa, i plantat d'una vinya magnífica, tant carregada de raims que ls penjolls s'apilotaven els uns sobre ls altres.

Tot caminant caminant vaig dir al fossar:

—Allí teniu una vinya que us deu produir bona ganancia

—Ah! Senyor, — va fer eil amb un aire marrit, — poca cosa m val aquesta vinya. Ningú vol els meus raims. Les coses que vénen de la mort, a la mort tornen.

Vaig examinar aquell home. Tenia la mirada falsa i un somriure diabòlic contraia ls seus llavis i les seves galtes. No l vaig creure.

En això varem arribar a la tomba del burg-mestre, la qual estava a la vora del mur.

Al davant d'ella hi havia un cep enorme, inflat de sava i que semblava fart i gorja-ple com una boa. Les seves rels penetraven sèns dubte fins al fons dels sepulcres i disputaven llur presa als verms. A més d'això, sa rabassa era d'un roig violat, mentres que les dels altres ceps eren d'un blanc lleugerament vermellós.

L'Hippel, estintolat en la sarment, semblava una mica més tranquil.

— Vós no mengeu pas aqueixos raims, — vaig dir al fosser, — però us els veneu.

L'home va esgrogueir-se, tot fent un gest de negació.

— Us els veneu a la vila de Welche, i us puc anomenar l'hostal on se beu el vostre vi, — vaig refermar; — es l'hostal de «La Flor de Lis».

El fosser tremolà de cap a peus.

L'Hippel volia escanyar aquell miserable. Vaig haver d'intervenir perquè no n fes troços i bocins.

— Malvat! — va dir. — M'has fet beure la quinta-essència del burg-mestrel He perdut la meua personalitat!

Més, tot d'un plegat, una idea lluminosa ferí son esperit. Se girà de cara al mur i adoptà la celebre actitud del *mannekenpis brabanton*.

— Alabat sia Déu! — va dir, acostant-sem. — He tornada a la terra l'ànima del burg-mestre. Me só descarregat d'un pes enorme.

MESIRE TEMPUS

EL dia de Sant Sebalt, a les set del vespre, vaig desmontar davant de l'hostal de «La Corona», a Pirmasens. Tot el dia havia fet una calor d'infern. El meu pobre Schimmel no podia més. L'anava a fermar a una anella, quan una minyoneta, força garrida per cert, amb les manigues troçades i el tovalló sota l'aixella, va sortir al vestibol i s'posà a examinar-me, somrient.

—Ont es el pare Blessius?—vaig preguntar-li.

—El pare Blessius!—va fer ella amb aire d'embadaliment.—Deveu tornar d'America, vós. Fa dèu anys que es mort.

—Mort! Com! El brau home es mort! I madameta Carlota?

La minyona no m'va respondre. Arronsà les espatlles i m'girà l'esquena.

Vaig entrar a la gran sala tot pensatiu. Res no m'semblà canviat. Els bancs, les ca-

diures i les taules eren al seu lloc, tot al llarg de les parets. El gat blanc de madameta Carlota, amb els punys closos sota l ventre i les parpelles mig-tancades, prosseguia l seu somni fantàstic. Els xops i els canets d'estany lluentaven en els prestatges com en altre temps, i el rellotge, dintre la seva caixa de noguera, seguia marcant sa cadència. Però, aixís que m'haguí assegut a prop de la gran cuina metalica, un xiu-xiu estrambòtic me féu girar el cap. La nit invadia aleshores la sala i vaig atalaiar darrera la porta tres personatges irregulars, arrupits en l'ombra, jugant a truc i flor entorn d'un canet babaiós. Eren un borri, un coix i un geperut.

«Singular encontrel — vaig dir entre mi. — Com dimontri aquests galants subjectes poden conèixer les seves cartes en mig d'una tal obscuritat? I per què tindran aquest aire tant melangiós?»

En aquell moment madameta Carlota va entrar amb un candelic a la mà.

Pobra Carlota! Ella pla s creia encara jove. Portava, com sempre, el seu barretet de tul amb puntes fines, el seu fixú de seda blava, les seves sabatetes d'alts tacons i les seves mitges blanques, ben tivadetes. Saltironava com sempre, i s balancejava sobre les anques gentilment, com per dir: «Ep! ep! Heus-aquí la senyoreta Carlota... Oh! oh!... Heus-aquí uns peuetes jolius, unes mans fines, uns braços molçudets... ep!... ep!... ep!...»

Pobra Carlota! Quants de records infantívols m'acudiren a la memòria!

Posà son llum al mig dels bevedors i va fer-me una reverència graciosa, desplegant les seves faldilles a guisa de ventall, somrient i saltironant.

— Madameta Carlota, no m' coneixeu, doncs? — vaig exclamar.

Ella obrí ls ulls astoradament. Després va respondre, fent postures:

—Sou en Teodor. Ah! Prou que us havia conegut! Veniu, veniu.

I, agafant-me de la mà, va emmenar sem a la seva cambra. Va obrir un secreter i es posà a repassar papers vells, cintes velles, ramells místics, petites imatges. Tot d'un plegat exclamà:

— Déu meu! Avui es el dia de Sant Sebalt. Oh! meu senyor Teodor! Oh! meu senyor! Heu vingut a bon punt!

S'assegué al seu antic clavicordi i cantà amb la punta dels llavis, com en altre temps:

Rosa de maig, per què trigueu encara
tant a venir?

Aquella vella cançó; la Carlota, amb la seva veu esquerdalença, amb els seus llavis arrugats, que amb prou feines gosava obrir; aquelles mans flagues, que saltaven picant a dreta, a esquerra, sense ordre ni concert; aquell cap, que balandrejava; aquells ulls, que s'aixecaven al sostre; els retrunys metàlics del

clavicordi; i, després, jo no sé quina olor d'herba minyona emmusteïda, d'aigua de roses agrejada... Horror, decrepitut, folliat! Oh patraca abominable, tremola, miola, esclafeix de dents, romp-te, desfes-te! Què? Aquesta es la Carlota? Ella? Ella! Abominació!

Vaig agafar un mirallet i vaig esguardar-m'hi. Que palid estava!

— Carlota! Carlota! — vaig exclamar.

Desseguit ella va girar-se i, baixant els ulls amb aire pudic,

— Teodor, — mormolà, — seguïu sempre estimant-me?

Vaig sentir que l'esquena sem cobria de pell de gallina i que la llengua se m'aferrava al fons de la gorja. D'un bot me vaig llençar a la porta... Però la veïlla fadrina se repenjà a la meua espatlla, clamant:

— Oh estimat! Estimat cor meu! No m'abandonis, no m'entreguis al geperut! Aviat vindrà: torna tots els anys. Avui es el seu dia. Escolta!

Vaig parar atenció, però no vaig sentir més que l fort galop del meu cor. El carrer estava silenciós. Vaig aixecar una mica la persiana i una fresca olor de lliga-bosc omplí la cambra. Una estrella brillava lluny sobre la montanya. Vaig mirar-la fixament una llarga estona. Una llagrima m'enfosquí la vista, vaig girar-me i vaig veure la Carlota desmaiada.

— Pobra fadrina vella! Seras, doncs, sempre criatura?

Algunes gotes d'aigua fresca la retornaren, i, tot esguardant-me,

— Ah! Perdoneu, senyor, — va dir; — perdoneu: só boja. Al tornar-vos a veure... tants de records!

I, tapant-se la cara amb una mà, va fer-me signe de que m'assegués.

El seu aire enraonat m'inquietava. En fi, què fer?

Després d'un llarg silenci:

— No es pas, doncs, l'amor el qui us ha dut an aquest país, senyor? — va dir.

— Pxè! Estimada madameta, l'amor... l'amor... Séns dubte: l'amor. Amo, com sempre, la musica; amo, com sempre, les flors... Però ls aires antics, les rancies sonadetes, l'herba minyona mústiga... que diastre!

— Ai! — va fer ella, juntant les mans. — Estic, doncs, condemnada al geperut!

— De quin geperut parleu, Carlota? Es d'aquell de la sala? No cal sinó que digueu una paraula i el treurem fòra.

Balancejant el cap tristament, la pobra noia semblà recullir-se, i després començà aquesta singular historia:

— Tres senyors formals i de bona posició, el senyor guarda general, el senyor notari i el senyor jutge de pau de Pirmasens, varen demanar-me en altre temps en matrimoni. El pare m deia: «Carlota, no t cal sinó triar: ja

ho veus, són bons partits». Però jo volia esperar: m'estimava més veure-ls tots tres junts a casa. Cantavem, rèiem, enraonavem. Tot el poble estava gelós de mi. Oh! Com se són trasmutats els temps! Un vespre aquests senyors estaven acoblats al pedriç, davant de la porta. Feia un temps magnífic, com avui. El clar de lluna omplia l carrer. Els parroquians bevien moscatell sota l cobert de lliga-boscós. I jo, seguda davant del meu clavicordi entre dos canalobres, cantava «rosa de maig».

»Cap allà a les deu va sentir-se un cavall que baixava pel carrer. Marxava empassant i ranquejant, i tota la reunió deia: «Quin soroll més extrany!» Però com que tothom havia begut braument i cantat i ballat, l'alegria no deixava caure l coratge i els senyors se reien de la por de les dames. Bentost se vegé avançar en l'ombra un galofre muntat a cavall. Portava un immens barret amb plomes i un vestit verd, tenia l nas llarg i la barba groga, i, en fi, era borni, coix i geperut.

»No podeu figurar-vos de quina manera s divertiren a costes d'ell els nostres parroquians, i principalment els meus tres pretendors. Cadascú li tirava la seva xufra, més ell no responia res.

»Arribat davant de l'hostal, s'aturà, i aleshores vegerem que venia rellotges de Nuremberg. En duia una pila de mitjans i de petits, sospesos amb fils d'empalomar, que li passaven per les espatlles. Però l que m féu més

impressió va ser un rellotge gros, posat al bell davant seu sobre la sella del cavall, amb l'esfera de faiença girada cap a nosaltres; un rellotge encapsalat d'una hermosa pintura, que representava un gall roig decantant una mica l cap i aixecant una pota.

» Tot d'una l ressort d'aquell rellotge s desparà i l'agulla giravoltà com un llampec amb una terrible bunió interior. El marxant fixà successivament els seus ulls grisos, primer sobre l guarda general, que era l meu preferit, després sobre l notari, que era l segon de tanda en el meu cor, i, finalment, sobre l jutge de pau, que m'era ben i ben car. Mentres els mirava, els bons senyors varen experimentar una esgarrifança, que ls resseguí tot el cos. En fi, quan donà per acabada l'inspecció, se posà a riure per sota l nas i prosseguí la seva via en mig del silenci general.

» Encara m sembla que l veig allunyar-se amb el nas enlaire i tot fustigant el seu cavall, que no per això anava més depressa.

» Alguns dies després el guarda general se trencà la cama, més endavant el notari va perdre un ull, i el jutge de pau s'anà encorbant lentament, lentament. Els metges no trobaren remei a sa malaltia. Per més cotilles de ferro que s posa, el seu gep va creixent de dia en dia.»

Aquí la Carlota s'interrompé a fi de plorar algunes llagrimes. Després continuà:

— Naturalment, els pretensors agafaren

por de mi: tothom abandonà l nostre hostal. Mai més cap ànima! De lluny en lluny algun viatger...

— Sia com vulga, — vaig dir, — he reparat a casa vostra aquells tres esguerrats infeliços. Ells no us desamparen pas.

— Es veritat; però es que ningú vol saber res amb ells, — va respondre. — I per cert que jo ls faig patir sense voler. No hi puc fer més: sempre m vénen ganes de riure amb el borni, de cantar amb el geperut, que no té ni respir, i de ballar amb el coix. Quina desgracia! Quina desgracia!

— I doncs, — vaig exclamar, — que sou boja?

— Xut! Xut! — va fer. I sa cara s descompongué horrorosament. — Xut! Heus-el-aquí!

Tenia ls ulls astorats i m'indicava amb terror la finestra.

En aquell moment la nit era negra com a gola de llop. A pesar d'això vaig distingir vagarosament darrera les vidrieres tancades la silueta d'un cavall, i ensems vaig sentir un renill sort.

— Tranquiliseu-vos, Carlota, tranquiliseu-vos: es una bestia escapada que esbrota ls lliga-boscós.

Però al mateix instant la finestra s'obrí com a efecte d'una ventada. Una llarga cara sarcástica, allargada encara més amb el sobrepuig d'un immens barret punxagut, s'abocà dintre la cambra i s posà a riure silenciosa-

ment, mentrestant que xiulava en l'aire un extrany brugit de rellotges descompostos. Els seus ulls se fixaren, primer sobre mi, després sobre la Carlota, palida com la mort; després la finestra s tancà bruscament.

— Ah! Per què hauré tornat a posar els peus en aquesta casa? — vaig exclamar amb desesper.

I vaig anar per arrabassar-me ls cabells. Però, per primera vegada de la meva vida, vaig caure en que tenia l cap pelat com el call de la mà.

La Carlota, boja de terror, pataquejava a l'atzar sobre son clavicordi i cantava amb una veu penetrant:

Rosa de maig!... rosa de maig!...

Era una cosa espantosa.

Vaig fugir cap a la sala gran. El ciri estava a punt d'apagar-se i escampava una olor agre, que se m'aferrà a la gargamella. El geperut, el borni i el coix romanien en el mateix lloc, sols que ja no jugaven: recolzats sobre la taula, amb la barba a les mans, ploraven melangiosament sobre llurs copes buides.

Cinc minuts després vaig muntar a cavall i vaig partir a brida batuda.

— Rosa de Maig!... Rosa de maig!... — repetia la Carlota.

Ai! ai! La vella carreta, que grinyola, va lluny. Que Déu Nostre Senyor la meni.

U773

TAULA

	<u>Pags.</u>
<i>Nota del traductor</i>	5
<i>El somni de l'Aloius</i>	9
<i>L'ull invisible o l'Hostal dels Tres penjats .</i>	18
<i>La trena negra.</i>	45
<i>El Requiem del corb</i>	55
<i>El burg-mestre a la botella.</i>	74
<i>Mesire Tempus.</i>	100

OBRES DEL TRADUCTOR

	<u>Ptes.</u>
Marines i Boscatges	3
El país del pler, poema.	5

OBRES DE VENDA
EN LA
LLIBRERIA «L'AVENÇ»

DE JACINTO VERDAGUER

	Ptes.
Jesús de Nazareth	1
Flors del Calvari.	3
La Mellor Corona	3
En paper de fil	6
Corpus Christi.	1'50
En paper de fil	3
Eucaristiques	5
En paper de fil	10
Rondalles	3
En paper de fil	6
Discursos	2
En paper de fil	4
Al Cel	2
Viatges.	0'50
Excursions.	0'50
Flors de Maria	0'50
Dietari d'un pelegrí a Terra Santa	0'50
Folk-lore	1
En paper de fil	2
Cantic dels Cantics, precedit d'Els Jardins de Salomó	1
En paper de fil	2
Colom, seguit de Tenerife	1
En paper de fil	2
Perles del «Libre d'Amic e d'Amat», den Ramon Lull	1
En paper de fil	2
Prosa florida	0'50